

Ειδικά Θέματα Μορφολογία 6^{ου} Εξαμήνου

Μορφολογική Ανάλυση Έργων Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής

Σπουδαστική Ομάδα: Μοντσενίγος Χρήστος
Σκευάκη Ελένη-Μαρία

Διδάσκοντες: Γιαννίτσαρης Γεώργιος, επίκουρος καθηγητής
Γυφτόπουλος Σταύρος, επίκουρος καθηγητής
Κωνσταντινίδου Έλενα λέκτορας

Επιλεγμένο κτίσμα: Νέα Μονάδα Κεντρικής Βιβλιοθήκης Α.Π.Θ

Αρχιτέκτονας: Αναστάσιος Κωτσιόπουλος

Περιεχόμενα

Λίγα λόγια για τον Τάσο Κωτσιόπουλο.....

Περί ρυθμιστικού σχεδίου και Πανεπιστημιούπολης....

Το αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο των επεμβάσεων.....

Περί προτύπου και παραλλαγής.....

Ανάλυση της λειτουργίας του έργου.....

    Γενικά στοιχεία του κτιριολογικού προγράμματος

    Λειτουργικές και συνθετικές απαιτήσεις

    Η αρχιτεκτονική επίλυση των απαιτήσεων του προγράμματος

    Επεξεργασία της λειτουργικής επίλυσης

Ανάλυση της κατασκευής.....

Γενικό κατασκευαστικό σύστημα και επιμέρους στοιχεία.....

Σχέση κατασκευής και λειτουργίας.....

Μορφολογική ανάλυση.....

Ο χαρακτήρας της γενικής μορφής του έργου.....

Τα χαρακτηριστικά της μορφής του έργου.....

Τα επιμέρους μορφολογικά χαρακτηριστικά.....

Η κλίμακα της γενικής και των επιμέρους μορφών...

Ο βαθμός ενότητας και ποικιλίας του έργου.....

Μορφολογική σύγκριση του έργου με τη νέα μονάδα της φιλοσοφικής σχολής.....

Λίγα λόγια για τον Τάσο Κωτσιόπουλο

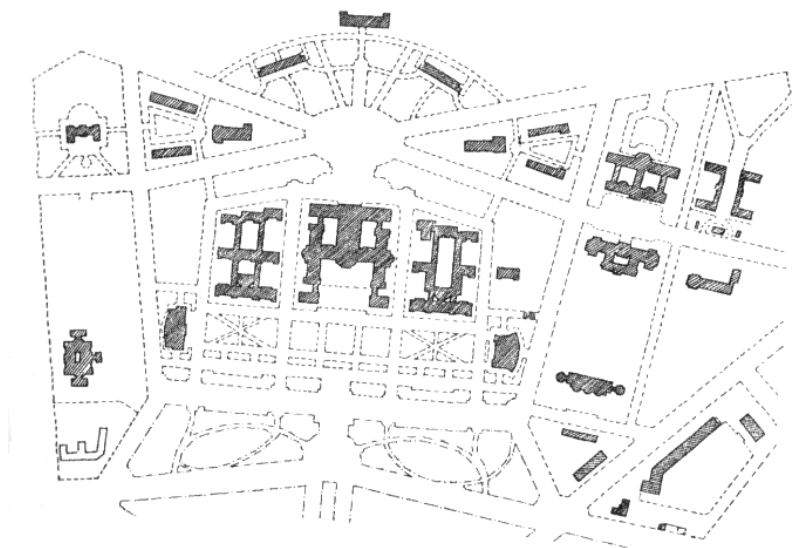
Ο Αναστάσιος Κωτσιόπουλος γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1946. Σπούδασε αρχιτεκτονική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο με τον Γιάννη Τριανταφυλλίδη και τον Δημήτρη Φατούρο και συνέχισε τις διδακτορικές του σπουδές στο Εδιμβούργο. Διδάσκει στη σχολή Αρχιτεκτόνων της Θεσσαλονίκης από το 1971, πράγμα που τον καθιστά τον παλαιότερο καθηγητή αρχιτεκτονικής στη χώρα ακόμα σε δράση. Το αρχιτεκτονικό του έργο και ο κριτικός του προσανατολισμός είναι άμεσα συνδεδεμένα με την φυσιογνωμία και τον χαρακτήρα του αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος της συμπρωτεύουσας που το χαρακτηρίζει μια διαρκής προσπάθεια διαλεκτικού συντονισμού με τις

σύγχρονες εξελίξεις και τα “ρεύματα” που εναλλάσσονται διεθνώς. Υπάρχει λοιπόν ένας συνειδητός κοσμοπολιτισμός στο έργο του προικισμένος με μια σημαντική, θεωρητική και κριτική ευαισθησία, που δεν αποποιείται τις αναφορές της αλλά αντίθετα μεταχειρίζεται ενεργητικά τα όποια πρότυπα, προσφέρει προσωπικές αναγνώσεις και τελικά παράγει μια γεμάτη ερεθίσματα και δημιουργικές αντιφάσεις αρχιτεκτονική που έχοντας αποφύγει την παγίδα της αυτοαναφορικότητας αναζητά την ταυτότητα και την αξία της στο δημόσιο χώρο, ο οποίος συγκεντρώνει και τον εντονότερο, πιο “στρατευμένο” προβληματισμό του αρχιτέκτονα όλα αυτά τα χρόνια. Αυτό το διαρκές κινήγι μιας αρχιτεκτονικής στιγμής, η προσπάθεια απόδοσης ενός ολιστικού περιβάλλοντος που συλλαμβάνει ιδανικά το zeitgeist και το μεταφέρει σε αληθινή χτισμένη αρχιτεκτονική, δεν είναι περισσότερο αισθητό σε όλο του το εύρος απ’ ότι στα κτιριακά έργα και τις επεμβάσεις του νέου ρυθμιστικού σχεδίου του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, έργο που τον απασχόλησε την περίοδο 1989-2005, “μία αρχιτεκτονική χειρουργικών επεμβάσεων” που επιχείρησε να διορθώσει και να επαναφέρει τον δημόσιο χώρο και το συλλογικό

πνεύμα της πανεπιστημιούπολης, στην οποία κατέχει περίοπτη θέση και η νέα μονάδα της κεντρικής βιβλιοθήκης Α.Π.Θ που αποτελεί το αντικείμενο αυτής της εργασίας ανάλυσης.

2.Πέρι Ρυθμιστικού σχεδίου και Πανεπιστημιούπολης

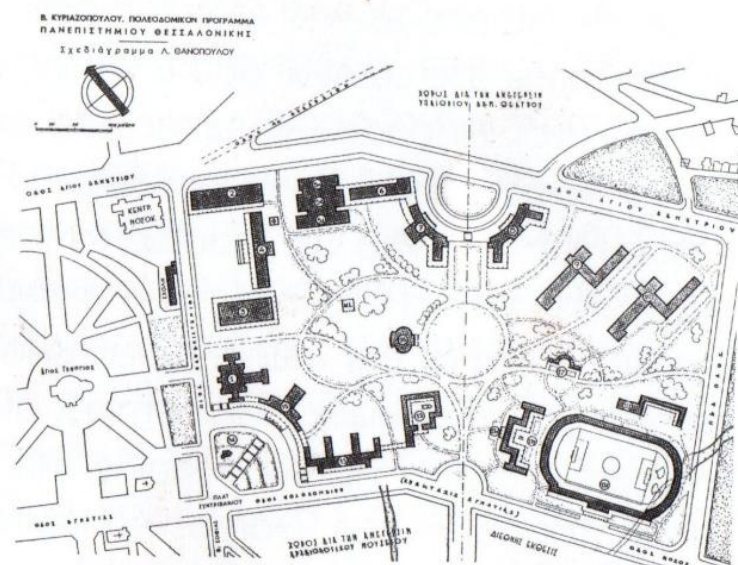
Η Θεσσαλονίκη απελευθερώθηκε από την Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1912. Για τα επόμενα πέντε χρόνια, μέχρι και το 1917, το κέντρο της πόλης διατηρούσε τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα του με μεγάλες κοινότητες Εβραίων, Ελλήνων, Τούρκων, Ευρωπαίων στρατιωτών που συμμετείχαν στις επιχειρήσεις του Πολέμου και μεγάλους προσφυγικούς πληθυσμούς. Από τις 5 έως τις 18 Αυγούστου του 1917, η μεγάλη πυρκαγιά καταστρέφει αυτό το “χωνευτήρι” καίγοντας έκταση 1.000.000 τετραγωνικών μέτρων. Τη σύνταξη του ρυμοτομικού σχεδίου μιας σύγχρονης πόλης, προκειμένου να αποφευχθεί η ανεξέλεγκτη ανοικοδόμηση, ανέλαβε η “Διεθνής Επιτροπή Νέου Σχεδίου Θεσσαλονίκης” με τις ελληνικές συμμετοχές του Αριστοτέλη Ζάχου και Κωνσταντίνου Κιτσίκη και επικεφαλής των Ernest Hebrard. Το σχέδιο Hebrard επιχείρησε να απομακρυνθεί από τις ανατολίτικες μνήμες της πόλης προς ένα πιο ευρωπαϊκό, διεθνές πρότυπο, διαμόρφωσε το σύγχρονο πρόσωπο της πόλης και χαιρετίστηκε ως σημαντικό γεγονός της πολεοδομίας του 20ου αιώνα. Το σχέδιο που κατατέθηκε στις αρχές του 1918, υποδεικνύει με σαφήνεια την εγκατάσταση πανεπιστημιακών κτιρίων στην περιοχή του νεκροταφείου, έξω από τα νοτιοανατολικά τείχη του παλιού ιστορικού κέντρου, στο ανατολικό ρήγμα δηλαδή που άφηνε το σχέδιο Εμπράρ με τις ανατολικές επεκτάσεις της πόλης, ανάμεσα στους σημερινούς άξονες της Εγνατίας, της Αγίου Δημητρίου και της Τρίτης Σεπτεμβρίου. Το σημείο ήταν ιδιαίτερα ευνοημένο, με αμφιθεατρική θέα στη θάλασσα που σχεδιαζόταν να οργανωθεί σαν ελεύθερος χώρος πρασίνου με λειτουργίες δημόσιου χαρακτήρα συμμετρικά κατανομημένες κατά μήκος ενός κεντρικού άξονα που θα κατέληγε κάθετα στην ακτογραμμή. Ο Εμπράρ λοιπόν προτείνει την συγκέντρωση πανεπιστημιακών κτιρίων που επιτρέπουν την συνύπαρξη χώρων διδασκαλίας αλλά και κατοικίας και συλλογικής ζωής των φοιτητών, εντάσσοντας μάλιστα αυτό τον οργανωμένο χώρο στο σύστημα των πάρκων και τον δίκτυο των δημοσίων χώρων που είχαν σχεδιαστεί για την ανοικοδόμηση της πόλης. Με λίγα λόγια, εισάγει στον

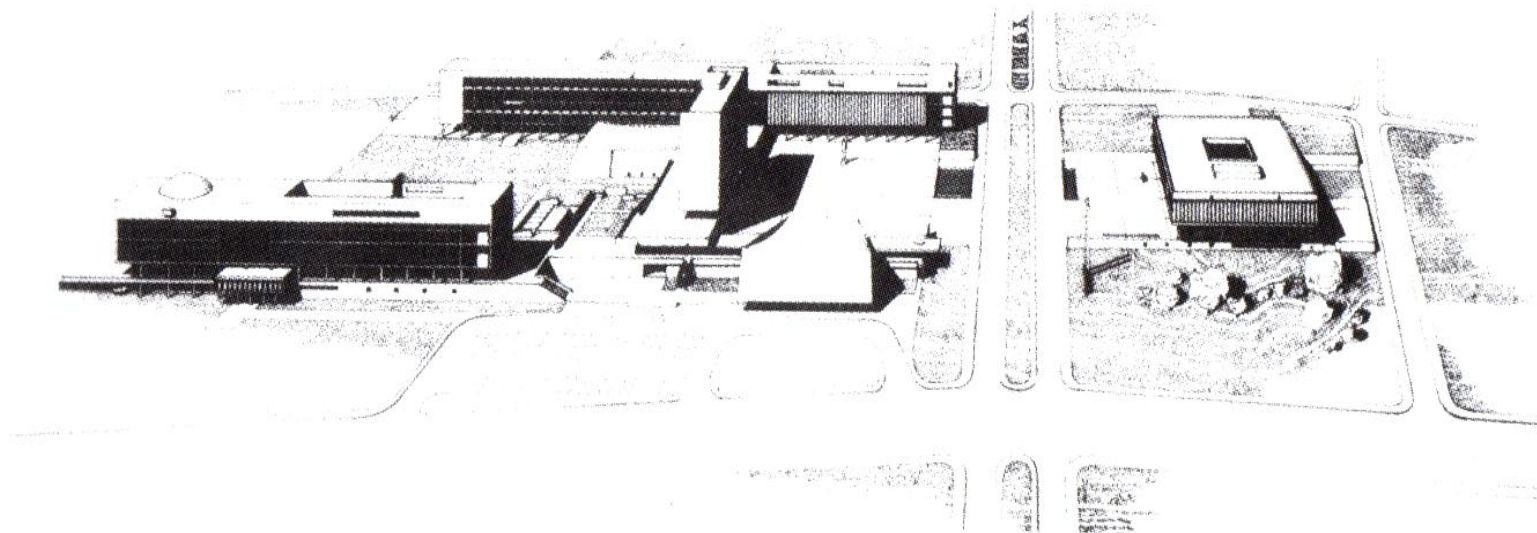

ελληνικό λεξιλόγιο τον όρο “πανεπιστημιούπολη” μεταφράζοντας με σχεδιαστικούς όρους το αμερικάνικο campus του 19ου αιώνα με μεγάλη εγγύτητα στο κέντρο της δημόσια ζωής. Η χειρονομία του υπήρξε πρωτοποριακή και ταυτίστηκε μάλιστα με το νεωτεριστικό πνεύμα της κυβέρνησης Βενιζέλου. Ουσιαστικά ο σημερινός σχεδιασμός και η κατασκευή της πανεπιστημιούπολης είναι προϊόν της μεταπολεμικής Ελλάδας. Το σχέδιο Εμπράρ “έγδυσε” την πόλη από τον οθωμανικό της χαρακτήρα τα επόμενα χρόνια όμως την παρέδωσε στην “ξακουστή” κερδοσκοπία που χαρακτήρισε την Ελλάδα μετά τον Πόλεμο. Το σχέδιο ήταν πλέον στραμμένο όσον αφορά το σχεδιαστικό του ήθος και την ιδεολογική του κατεύθυνση στις αρχές του μοντέρνου κινήματος που γενίκευαν την κυριαρχία τους στο διεθνές σκηνικό μετά το 1950 οπότε και συνεχίζετε η κατασκευή

του έργου. Αποτελεί στη ουσία άλλη μία πρωτοποριακή εισήγηση της περίφημης λειτουργικής πολεοδομίας της Χάρτας των Αθηνών, σπουδαίο παράδειγμα της ελληνικής εμπειρίας του μοντέρνου και μιας σχεδιαστικής κοσμοαντίληψης οδηγούμενης από το απόλυτο επιχείρημα της λειτουργίας και της εξυπηρέτησης των αναγκών που εκφράζεται στην ουσία με κτιριακά συγκροτήματα, ελεύθερα αναπτυσσόμενα και σχετιζόμενα σε ένα αφηρημένο πράσινο γήπεδο τηρώντας τις απαραίτητες για τον ηλιασμό και αερισμό, αποστάσεις μεταξύ τους. Τα κτηριακά συγκροτήματα που σχεδιάστηκαν από σημαντικές προσωπικότητες του μοντέρνου κινήματος της Ελλάδα, όπως ο Κωνσταντίνος Φινές, ο Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου και ο Πάτροκλος Καραντινός ίσως λειτουργούσαν εξαιρετικά και αποδοτικά ως μονάδες, μεταφράζοντας κορμπουζιανά, μπαουχαουζικά ακόμα και κονστρουκτιβιστικά πρότυπα στο πλάσιμο των όγκων και την κατανομή των λειτουργιών, έχαναν όμως το στοίχημα ακριβώς όταν έπρεπε να συσχετιστούν πάνω σ' έναν δημόσιο χώρο, ικανό να παραλάβει τις εντάσεις και τη δραστηριότητα της φοιτητικής ζωής.

Οι τροποποιήσεις του αρχικού σχεδίου μάλιστα είχαν ήδη υποβαθμίσει τον κεντρικό άξονα που αποκόπηκε από την ακτή και κλείστηκε μεταξύ της Εγνατίας και της Αγίου Δημητρίου ενώ έκαναν λόγω για μελλοντικές ανάγκες επέκτασης των κτιριακών εγκαταστάσεων. Παράλληλα η ανεξέλεγκτη δόμηση και ανάπτυξη των πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων και της Διεθνούς έκθεσης καθώς και η εισβολή και ένταση των παραπλήσιων μεγάλων οδικών αξόνων, τραυμάτισαν την φυσιογνωμία της περιοχής που έχασε τον χαρακτήρα του πράσινου “ρήγματος” μέσα στον ιστό της πόλης. Σήμερα ο αστικός ιστός έχει εισβάλει με θράσος στον χώρο του campus ανατρέποντας την κτηριακή ισορροπία και της ελεγχόμενες εντάσεις μεταξύ των κτιρίων Η “πίσω όψη” της πανεπιστημιούπολης έχει άχαρα εκτεθεί στο αμήχανο όριο της Αγίου Δημητρίου και ο δημόσιο χώρος που απομένει ορίζεται ουσιαστικά ασχεδιάστος, ως το κενό που αφήνουν μεταξύ τους τα κτίρια.

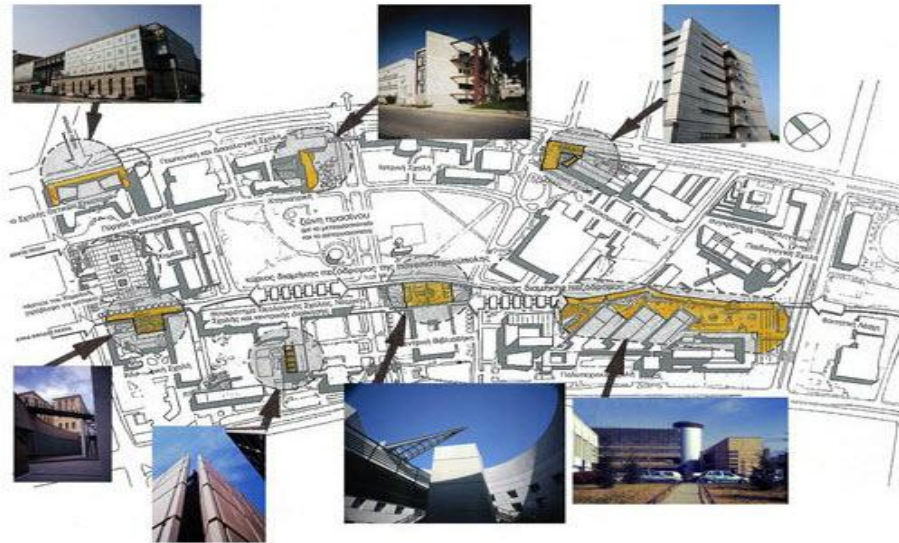

Τα Αρχιτεκτονικά εργαλεία των Επεμβάσεων

Η ομάδα αρχιτεκτόνων και καθηγητών με επικεφαλή τον Αναστάσιο Κωτσιόπουλο είχαν να αντιμετωπίσουν αυτές ακριβώς τις προκλήσεις όταν κλήθηκαν να επεξεργαστούν το νέο ρυθμιστικό σχέδιο και να συντονίσουν τις επεμβάσεις αλλά και τις επεκτάσεις των ήδη υπαρχόντων κτιριακών εγκαταστάσεων. Το σύνολο των επεμβάσεων θα μπορούσε να συστηματοποιηθεί σε δύο κατηγορίες χειρισμών. Ο πρώτος είναι οι υπόσκαφες επεκτάσεις των κτισμάτων κατά μήκος του κεντρικού πεζόδρομου του campus στις οποίες θα αναφερθούμε αργότερα. Ο δεύτερος έχει να κάνει με τον χειρισμό και επαναπροσδιορισμό των ορίων μέσω σημειακών διορθωτικών κινήσεων στην περίμετρο του campus. Στο σύνολο αυτών των επεμβάσεων μπορεί κανείς να διακρίνει την εμφάνιση τεσσάρων στοιχείων αρχιτεκτονικού λεξιλογίου, ορισμένα “εργαλεία”- επιλογές που επανεμφανίζονται και χρησιμοποιούνται για να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένα προβλήματα και να εξασφαλίσουν στον νέο συνολικό χώρο που θα παραχθεί

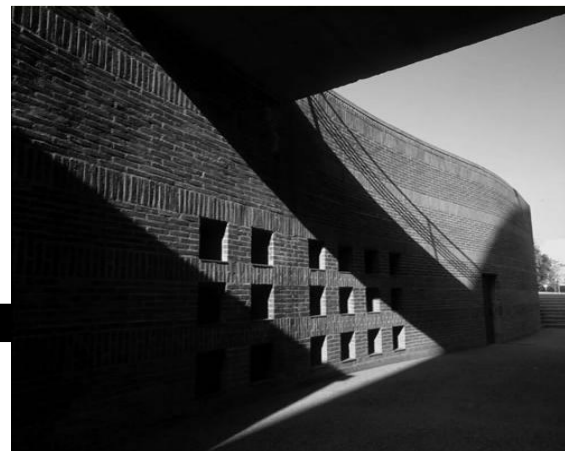
την ανεμπόδιστη ροή και συνέχεια του. Αυτά είναι ο φλοιός, το υπόσκαφο, ο αρχιτεκτονικός περίπατος και ο ενδιάμεσος χώρος.

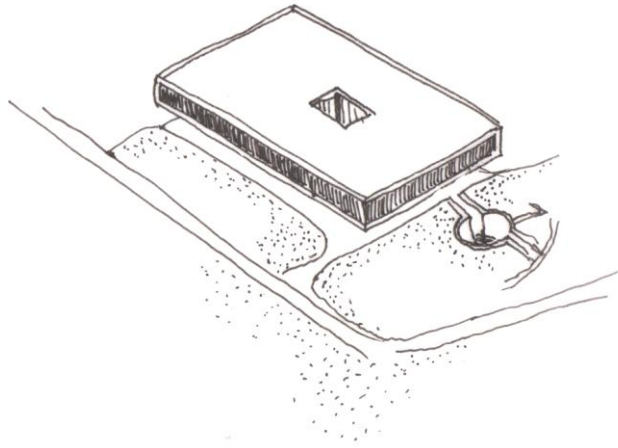

Ο φλοιός είναι στην ουσία μιας όποιας φύσεως δεύτερη επιδερμίδα. Μπορεί να παίρνει τη μορφή ενός εξωτερικού κελύφους που φιλτράρει το φως ή ακόμα και ενός ολόκληρου κτίσματος που λειτουργεί σαν “επιφάνεια” η κάλυμμα για μια ήδη υπάρχουσα εγκατάσταση. Ο φλοιός είναι στην ουσία ένα εργαλείο διόρθωσης. Στα πλαίσια του ρυθμιστικού του Αριστοτέλειου εμφανίζεται περισσότερο στις επεμβάσεις κατά μήκος του άξονα της Αγίου Δημητρίου όπου η ζητούμενες επεκτάσεις των κτιριολογικών απαιτήσεων ανάγονται στην ουσία σε ευκαιρίες “διορθώσεις” του προσώπου των κτιρίων και επαναπροσδιορισμού της παρουσίας τους στη πόλη φλοιός λοιπόν δεν σχετίζεται άμεσα με την περίπτωση της νέας μονάδας της βιβλιοθήκης, μαρτυρά όμως έναν προβληματισμό για το ζήτημα της ύφανσης και της νοηματικής επιδερμίδας του κτίσματος που αναφέρεται σε όλο το έργο του και μπορεί να δώσει ευκαιρίες ανάγνωσης και στην περίπτωσή μας.

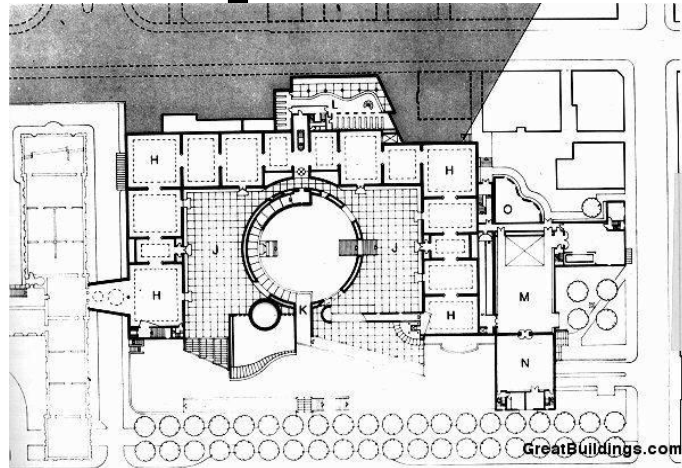
Τα υπόλοιπα στοιχεία έχουν άμεση εφαρμογή στο παράδειγμα που αναλύσουμε, οπότε χρήσιμα αναφερόμαστε επιγραμματικά

Ο αρχιτεκτονικός περίπατος είναι εργαλείο “συρραφής”, χρησιμοποιείται δηλαδή για να συνενώσει στοιχεία του δημόσιου χώρου και του αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος. Πρόκειται στην ουσία για μια προσπάθεια σκηνοθεσίας των δημόσιων διαδρομών και των περασμάτων ή μεταβάσεων ανάμεσα στο κτιστό και το άκτιστο, την αρχιτεκτονική και τον δημόσιο χώρο και την συνένωση όλων αυτών με τις κεντρικές κινήσεις του campus, είναι το στοιχείο δηλαδή που εμπλουτίζει τις δημόσιες διαδρομές με αρχιτεκτονική πληροφορία και νέες χωρικές ευκαιρίες. Στη περίπτωση των υπόσκαφων επεκτάσεων αρχιτεκτονικός περίπατος εστιάζεται χαρακτηριστικά στο σημείο της καθόδου. Το υπόσκαφο λειτουργεί ως επιλογή σε επιλεγμένα κτίρια κατά μήκος του πεζόδρομου προκειμένου να μην διαταραχτεί περισσότερο η επιφάνεια και η συνέχεια του δημόσιου χώρου. Συνήθως οι επεκτάσεις αυτές γίνονται δίπλα σε σημαντικά για την ιστορία του campus κτίσματα, άλλο ένα επιχείρημα που ενισχύει την επιθυμία για αόρατες, κρυφές επεμβάσεις. Ο χειρισμός και του ενδιάμεσου χώρου τελικά εστιάζει ακριβώς εκεί, στο χώρο μεταξύ δύο κτισμάτων διαφορετικής κοσμοαντίληψης (συνήθως η ιστορική παρουσία του υπάρχοντος και το νέο κτίσμα) που πρέπει να αναδεικνύεται σαν πεδίο έντασης και αναμέτρησης μεταξύ των δύο παρουσιών. Ο Κωτσιόπουλος, αν και επιλέγει να φυλάξει αυτά τα κτίρια κάτω από τη Γη, φροντίζει πάντα να τονίζει την “απόσταση” τους από τα ήδη υπάρχοντα, σχεδιάζει δηλαδή ρήγματα που φέρνουν τα κτίσματα σε σχέση αναμέτρησης, δίνοντας νόημα και σημασία σε έναν κατά τα άλλα κενό χώρο τονίζοντας την παρουσία του ιστορικού κτιρίου

Περί Προτύπου ή παραλλαγής ή κάτι τέτοιο:

Στη σύντομη συζήτηση που είχαμε μαζί του, ο Αναστάσιος Κωτσιόπουλος μας είπε πως η σύλληψη των κτισμάτων του νέου ρυθμιστικού είχε συμβεί περίπου είκοσι χρόνια πριν την τελική τους υλοποίηση, είναι προϊόν δηλαδή μιας άλλης εποχής και συλλογιστικής, ιδεολογικά “παιδιά” της τότε διεθνούς πρωτοπορίας. Έργα στενά συνδεδεμένα με τον θεωρητικό διάλογο της δεκαετίας του 80, από το έργο αρχιτεκτόνων όπως οι αδελφοί Krier, ο James Striling και ο Mario Botta, μέχρι τα διδάγματα της μεταμοντέρνας κριτικής που συστηματοποιείται τότε με γεγονότα όπως η Biennale της Βενετίας του '80, τα οποία φανερώνουν έναν δημιουργικό άνθρωπο σε διαλεκτική σχέση με το περιβάλλον και τις τρέχουσες εξελίξεις, συνθήκη που κατά πάσα πιθανότητα συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ο Ανδρέας Γιακουμακάτος τονίζει ακόμα περισσότερο αυτή την ιδεολογική συνέχεια του Αναστάσιου Κωτσιόπουλου με το σκηνικό του 80, χαρακτηρίζοντας τα ζωγραφικά του σκίτσα “εντατικές, φαντασιώσεις αστικής πύκνωσης, - από την άνω πόλη στη φουτουριστική μητρόπολη, που καταφεύγουν ακόμη στην “αμαρτωλή, ηδονική δεκαετία του '80”. Στα λόγια αυτά βέβαια, μπορεί να στηρίξει κανείς και άλλα συμπεράσματα πάνω την σχέση προτύπου-παραλλαγής όπως την καταλαβαίνει ο Κωτσιόπουλος. Ο ίδιος δέχεται την επιρροή και την

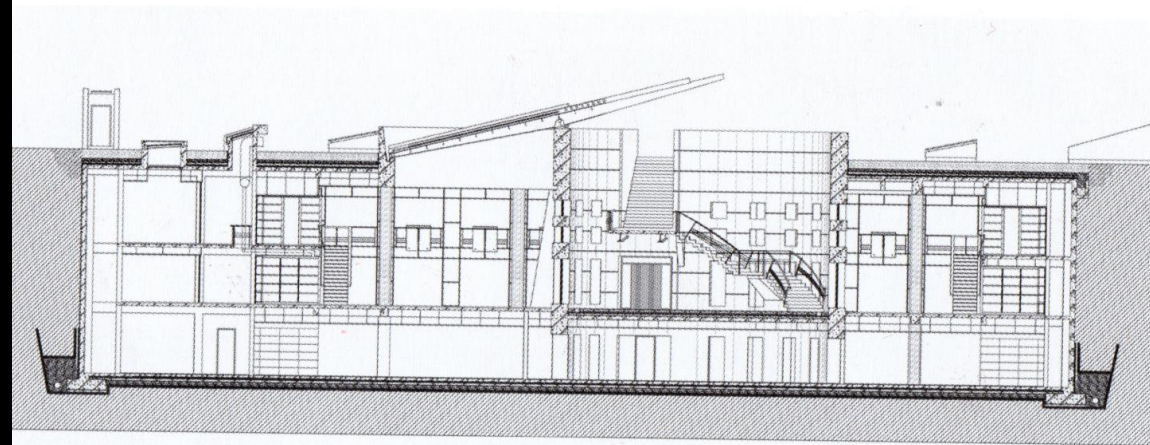
γοητεία που του άσκησαν τα παραδείγματα αυτά, αν επιχειρήσει κανείς όμως να συσχετίσει το δικό του έργο με τις ωραιοποιητικές τάσεις ή την κριτική ειρωνεία της μεταμοντέρνας “λογικής” δεν θα δικαιωθεί. Η σχέση με τα πρότυπα δεν είναι ούτε αμιγώς ιδεολογική ούτε καθαρά στιλιστική, εκφράζει ακριβώς αυτή την απόπειρα αρχιτεκτονικού timing, μια σύμπλευση με το εκάστοτε αίσθημα νεωτερικότητας.

Το χαρακτηριστικότερο πρότυπο πίσω από την επέκταση της κεντρικής βιβλιοθήκης είναι η πινακοθήκη του Stirling στη Στουτγάρδη, έργο του 1980-83. Τα κοινά σημεία πολλά. Ο κεντρικός κούφιος κυλινδρικός όγκος που λειτουργεί ως φίλτρο των δημόσιων κινήσεων, η αόρατη υπόγεια διάταξη των χώρων και η συγκέντρωση των διαμπερών κινήσεων γύρω από αυτόν, η ένταξη του κτίσματος στο ανάγλυφο και η κατάληξη του κτίσματος στις ίδιες κυματοειδής επιφάνειες, κονστρουκτιβιστικής φύσεως που παράγουν εντάσεις. Η αρχιτεκτονική του Stirling παρόλα αυτά παίρνει διαστάσεις καθαρής σκηνογραφίας ενώ το κτίριο του Κωτσιόπουλου δεν αρνείται ποτέ τον τεκτονικό του χαρακτήρα. Ο Striling σχεδιάζει τον δικό του περίπατο σαν μία αυτοαναφορική διαδικασία μέσα στο κτίσμα, μια εσωτερική πομπή μέσα σε ένα αντικείμενο ο περίπατος στον Κωτσιόπουλο μπορεί να αναζητηθεί σαν επιδίωξη

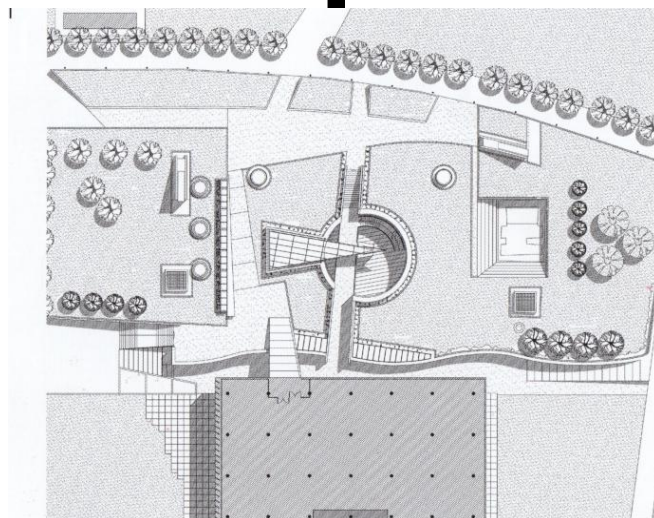
σε όλο το μήκος του πεζοδρόμου, μιας promenade architecturale η οποία διατρυπά το μεμονωμένο κτίσμα σε μια προσπάθεια να το συρράψει σε μια ολότητα, χωρίς να το αφήσει να εκτίθεται σαν κλειστό “Objet d'art”. Ακόμα και το κυματοειδές τοίχιο προβάλλει τις εντάσεις του σαν απάντηση στο κτίσμα του Φινέ και του Παπαϊωάννου. Εδώ λοιπόν συμπεραίνουμε πως το κτίσμα επιχειρήθηκε να σχεδιαστεί σαν στοιχείο του περιβάλλοντος του και όχι σαν επιχείρημα-πυροτέχνημα. Μπορεί να είναι δύσκολο να δεχτεί κανείς πως δεν βλέπουμε απλά την παραλλαγή ενός προτύπου, που με πείσμα προσαρμόστηκε στη θέση που το αφήσανε, αλλά είναι γεγονός πως σχεδιάστηκε, αυτό και όλα τα υπόλοιπα με πλήρη συνειδητοποίηση του απαιτητικού ανάγλυφου και του δημόσιου σκηνικού που καλούνταν να συμπληρώσει, επιβεβαιώνοντας την αφοσίωση του ανθρώπου που το συνέλαβε με το φλέγον για τα ελληνικά δεδομένα ζήτημα του δημόσιου χώρου. Η σχέση λοιπόν του Κωτσιόπουλου με τα όποια πρότυπα είναι σχέση

παιχνιδιού και ανατροπής. Όταν τον ρωτήσαμε, αν όπως πολλές “μεταμοντέρνες” φωνές δέχεται την διάκριση ανάμεσα στην αρχιτεκτονική πληροφορία που εκλαϊκεύεται για να την κατανοήσει ο “κοινός άνθρωπο” και σε μια λογική αρχιτεκτονικού ρεπερτορίου, inside πληροφορία μεταξύ των μνημένων αρχιτεκτόνων, μας απάντησε πως οι αναφορές και τα ερεθίσματα παρεισφρεύουν ενστικτωδώς και αθόρυβα στην διαδικασία σύλληψης και σχεδιασμού. Η αρχιτεκτονική επομένως που σχεδιάζεται για τον χρήστη δεν μπορεί να καταναλώνει τόση φαιά ουσία σε τόσο περίτεχνους και προφανώς μη απαραίτητους επικοινωνιακούς ελιγμούς. Το κατά πόσο πετυχαίνει μια αρχιτεκτονική απέναντι στους χρήστες της και πέραν από τις προθέσεις της, δεν είναι προβληματισμός που εντάσσεται στα πλαίσια μιας εργασίας μορφολογικής ανάλυσης. Είναι πάντως γεγονός πως τα όλα τα κτίσματα του campus βρίσκονται μάλλον αφρόντιστα, θύματα βανδαλισμών και χωρίς ιδιαίτερη ευαισθησία από τους χρήστες τους.

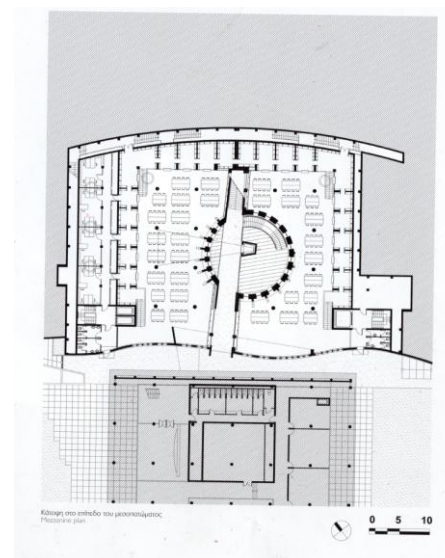

Τομή στο κυλινδρικό αίθριο
Section at the cylindrical atrium

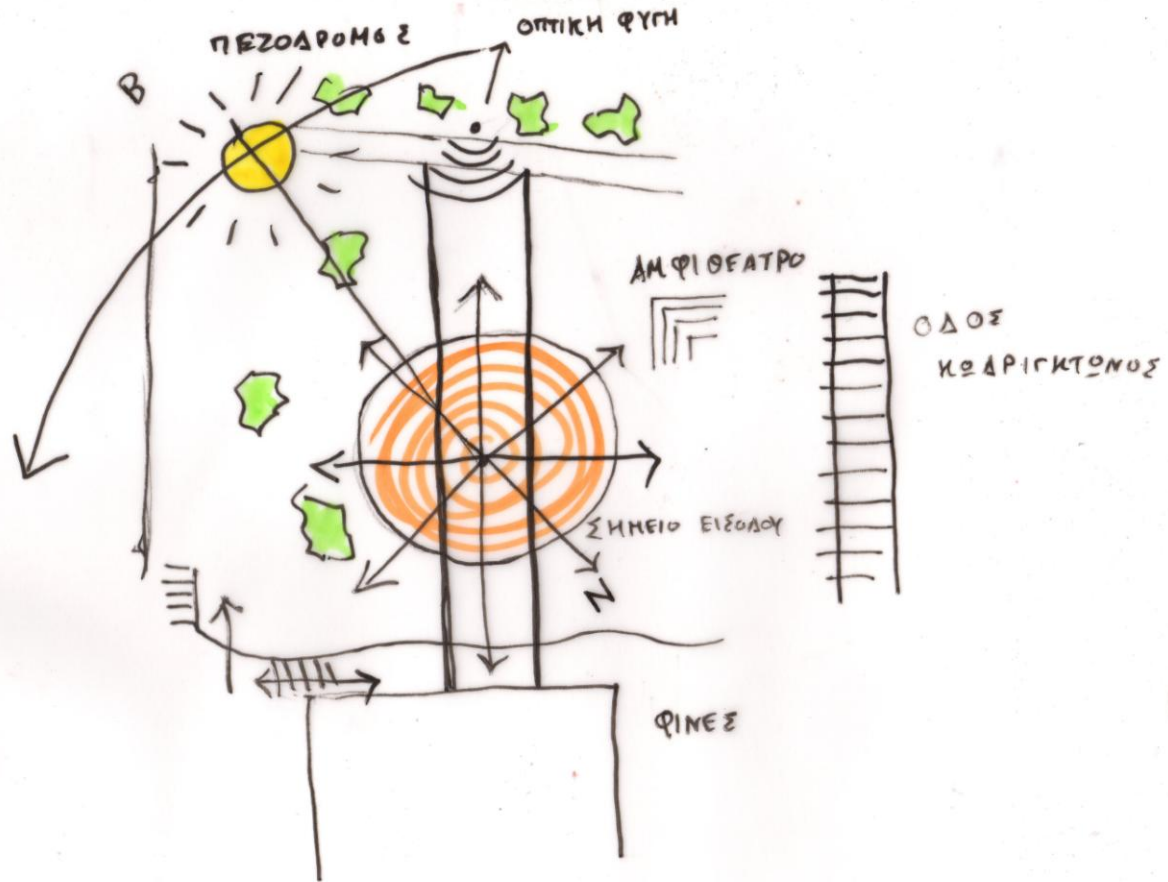
Κάτοψη από ψηλά
View from above

Κάτοψη στο επίπεδο του μεσοκλίμακας
Plan at the mezzanine level

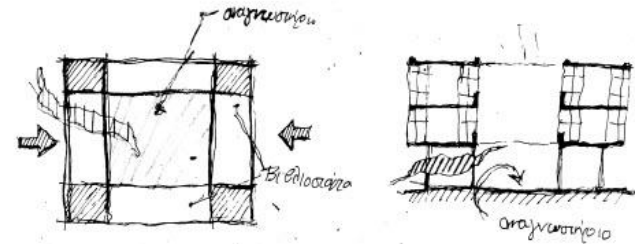

Ανάλυση της λειτουργίας του έργου

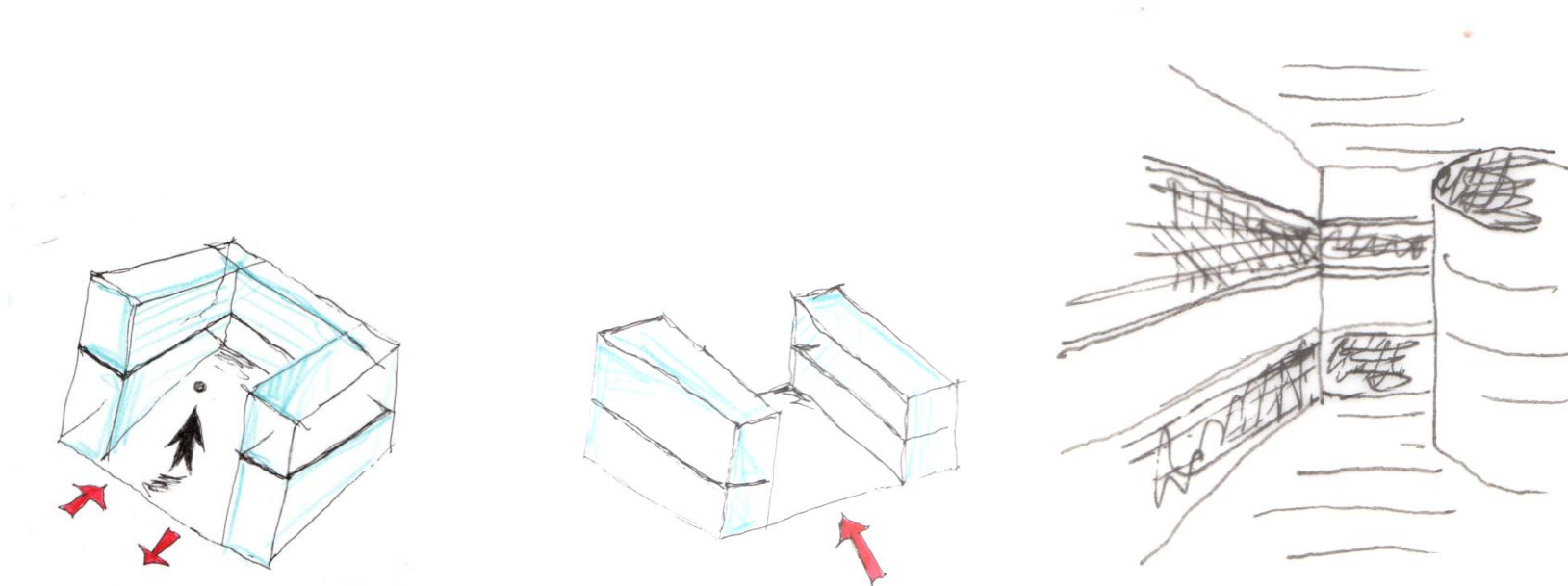

A. Γενικά στοιχεία και δεδομένα του κτιριολογικού προγράμματος

Το πρηνές που είχε παραμείνει ανάμεσα στο κτίριο της κεντρικής βιβλιοθήκης των Παπαϊωάννου-Φινέ και τον κεντρικό πεζόδρομο του campus, που ξεκινά από την Οδό Εθνικής Αμύνης και διασχίζει διαμηκώς όλο την έκταση του μέχρι τη φοιτητική λέσχη, είχε δοθεί για την απαιτούμενη επέκταση του ιδρύματος με ένα επιπλέον χώρο μεγάλου αναγνωστηρίου. Η ελεύθερη έκταση βρισκόταν ακριβώς στο σημείο που η υψομετρική διαφορά μεταξύ του πεζοδρόμου και του κάτω πλατώματος γίνονταν εντονότερη, δηλαδή στο σημείο που αποκαλύπτεται η θεά της πανεπιστημιούπολης προς τη θάλασσα. Το νέο κτίριο θα αποτελούνταν στην ουσία από τον χώρο ενός νέου μεγάλου αναγνωστηρίου που θα ανακούφιζε το ήδη υπάρχον. Η συγκέντρωση εκεί των μεταπτυχιακών φοιτητών και ειδικών αναγνωστηρίων έγινε αργότερα και δεν είχε προβλεφθεί από την αρχή. Το έργο μελετήθηκε την περίοδο 1991-1995 και ολοκληρώθηκε το 1999. Έχει συνολική επιφάνεια περίπου 4.500 τ.μ και αποτελεί προσθήκη σε ένα από τα χαρακτηριστικότερα έργα της περιόδου του 1960 για τη Θεσσαλονίκη, έργο των Κωνσταντίνου Παπαϊωάννου και του Κωνσταντίνου Φινέ. Απέσπασε το βραβείο καλύτερου δημόσιου έργου στα Βραβεία του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής του 2000., την ίδια χρονικά που διακρίθηκαν στις υπόλοιπες κατηγορίες οι Τάσης Παπαϊωάννου, Δημήτρης Ησαΐας και Γιώργος Μακρής.

B. λειτουργικές και συνθετικές απαιτήσεις

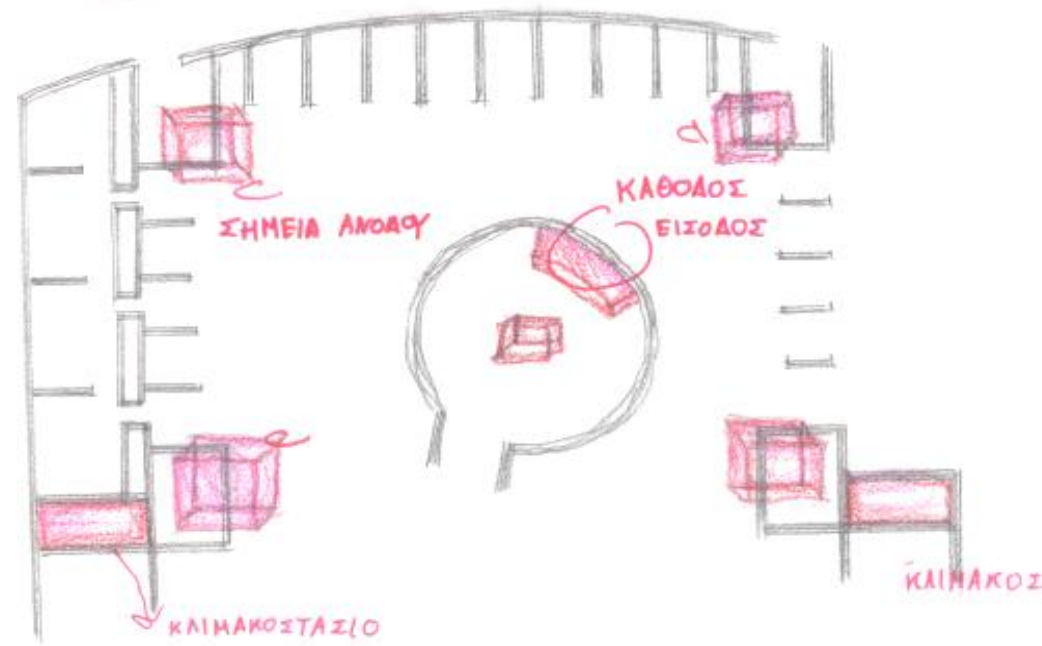
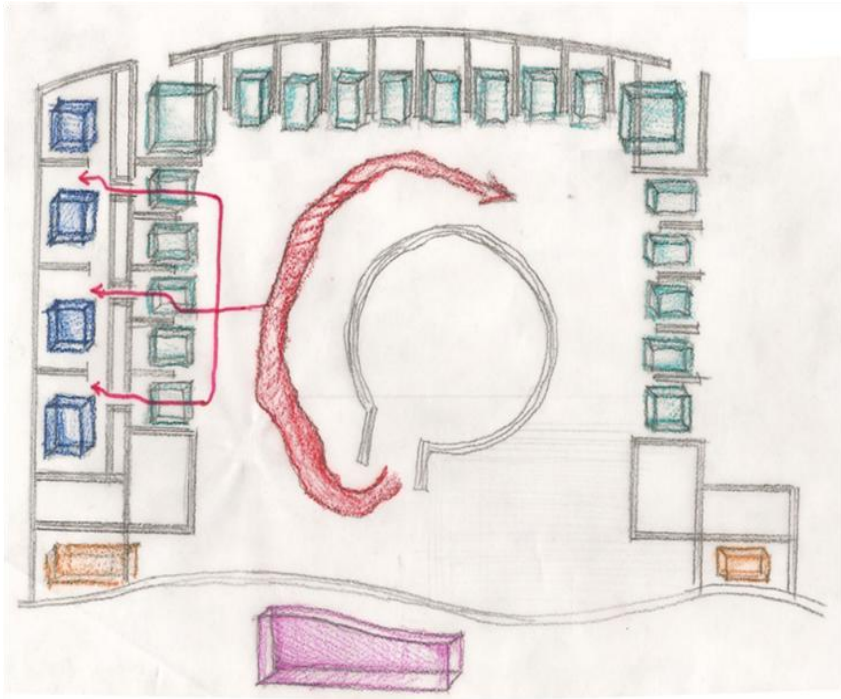

Προφανής απαίτηση για το κτίσμα ήταν να ενταχθεί στο ιδιόμορφο ανάγλυφο του συγκεκριμένου σημείου. Το οικοπέδο έχει νοτιοδυτικό προσανατολισμό και θέα στη θάλασσα, στοιχεία λιγότερα σχετικά με το κτίριο μιας και τοποθετείται υπόσκαφα και συγκεκριμένα στον άξονα σχεδόν ανατολής-δύσης. Το μεγαλύτερο στοίχημα της σχεδιαστικής ομάδας που αποτελούσε ο Αναστάσιος Κωτσιόπουλος, η Ρένα Σακελλαρίδου και η Μόρφω Παπανικολάου ήταν ο σχεδιασμός ενός κτηρίου -συστήματος που θα βρισκόταν σε συνέχεια με τον δημόσιο χώρο και θα αναμετριόνταν διακριτικά με το σημαντικό κτίσμα των Φινέ-Παπαϊωάννου. Ο χώρος έπρεπε να διαθέτει πλήθος βιβλιοστασιών σε ελεύθερη επικοινωνία με τον κεντρικό χώρο του αναγνωστηρίου. Συνήθως τέτοιοι χώροι έχουν διπλό ύψος και οι διάδρομοι των βιβλιοστασιών οργανώνονται γύρω τους αμφιθεατρικά.

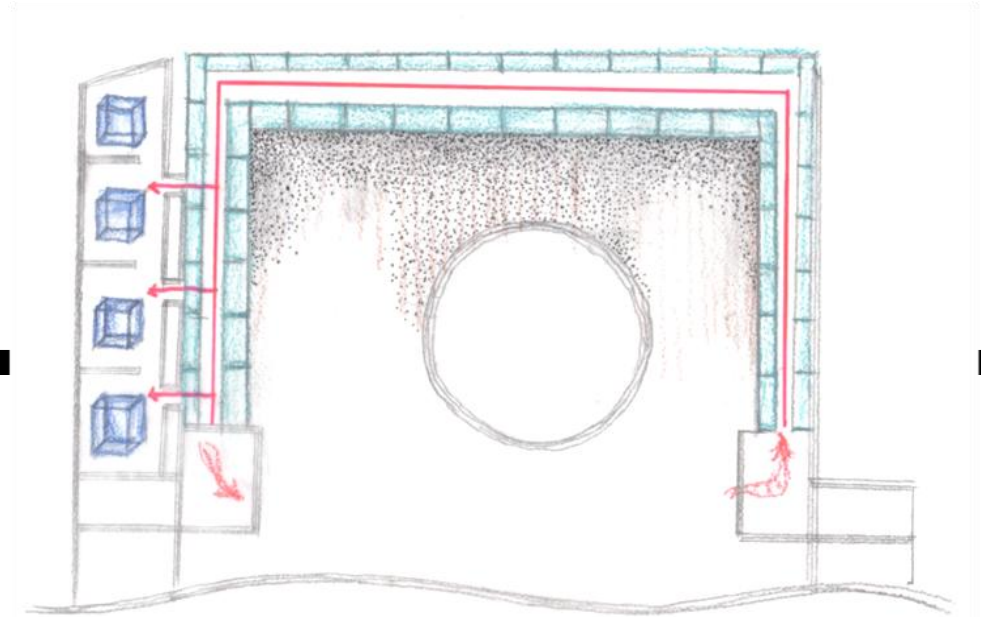
Γ. Η αρχιτεκτονική επίλυση των απαιτήσεων του προγράμματος

Οι επιλογές της σχεδιαστικής ομάδας ανταποκρίνονται σ' αυτόν ακριβώς τον καθιερωμένο τύπο των τυπικών σε παράταξη βιβλιοστασιών με τον κεντρικό χώρο του αναγνωστηρίου. Οι μικρές διαφοροποιήσεις εντοπίζονται σε λεπτομέρειες που σχετίζονται με την υπόσκαφη διάταξη και το πλέξιμο του αρχιτεκτονικού περιπάτου. Οι χώροι αυτοί συνήθως γίνονταν προσβάσιμοι από μεταβατικούς χώρους-διαδρόμους. Εδώ, λόγω της ιδιαίτερης γεωμετρίας του κτιρίου, η είσοδος γίνεται κατευθείαν από τον αιθριακό χώρο στον χώρο του αναγνωστηρίου, ο μεταβατικός χώρος δηλαδή είναι στοιχείο του ίδιου του υπαίθριου δημόσιου χώρου.

Η ανάπτυξη του κτιρίου υπόσκαφα, εξασφαλίζει την αδιατάραχτη συνέχεια του δημόσιου πάρκου που βρίσκεται από πάνω, χώρος ιδιαίτερα προσφιλής στους φοιτητές. Από το ίδιο επίπεδο της γέφυρας που ξεκινά η κάθοδος στο αναγνωστήριο, επιτρέπεται και η οπτική επαφή του περιπατητή με το εσωτερικό της βιβλιοθήκης. Η συνύπαρξη του αρχιτεκτονικού περίπατου με έναν χώρο τυπικά απομονωμένο και μοναχικό, όπως αυτόν του αναγνωστηρίου έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και δυναμική

- ΑΤΟΜΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
- ΒΙΒΛΙΟΣΤΑΣΙΑ
- ΧΩΡΟΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
- ΚΙΝΗΣΗ
- ΧΩΡΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

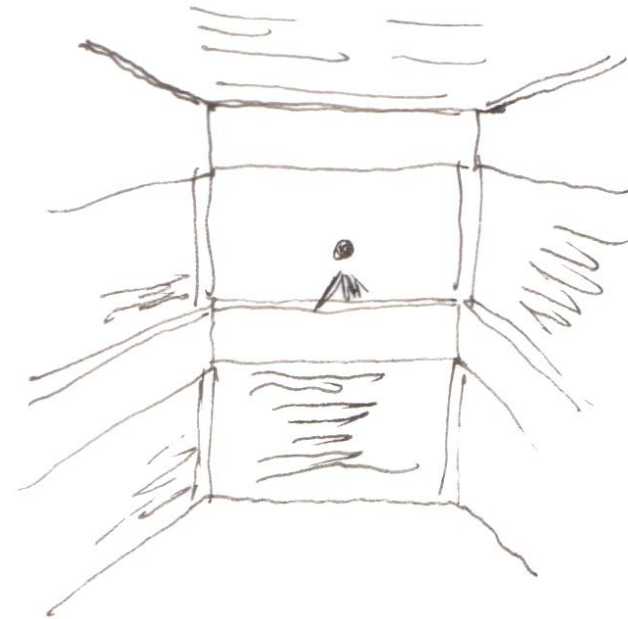
- ΑΤΟΜΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
- ΒΙΒΛΙΟΣΤΑΣΙΑ
- ΧΩΡΟΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Δ. Επεξεργασία της λειτουργική επίλυσης του έργου

-Επισήμανση λειτουργικών ενοτήτων:

- α. Κεντρικό αναγνωστήριο
- β. Βιβλιοστάσια
- γ. Ιδιωτικά αναγνωστήρια
- δ. Χώροι εργασίας προσωπικού
- ε. Χώροι υγιεινής
- στ. Κλιμακοστάσια-Βοηθητικό χώροι

-Κατανομή τους στο χώρο

Το κτίριο είναι στην ουσία ένας δυσδιάκριτος από το δημόσιο μάτι κτιριακός όγκος κάτω από το έδαφος. Οι λειτουργικές ενότητες των βιβλιοστασιών κατανέμονται περιμετρικά του κεντρικού χώρου του αναγνωστηρίου σε διάταξη Π ενώ το κέντρο του αναγνωστηρίου κυριαρχείται από το μπετονένιο τύμπανο. Το αναγνωστήριο οργανώνεται σε δύο επίπεδα και η καθ' ύψος επικοινωνία των χώρων εξασφαλίζεται με τέσσερις γραμμικές σκάλες φωτιζόμενες η καθεμία από οπές στην οροφή. Τα βιβλιοστάσια στο χαμηλό επίπεδο οργανώνονται σαν μικρά Π, δηλαδή δεν επικοινωνούν μεταξύ τους και καθένα εκτονώνεται μόνο στον κεντρικό χώρο. Αντίθετα στον όροφο ένας γραμμικός διάδρομος τρέχει κατά μήκος όλων των βιβλιοστασιών τα οποία εμφανίζουν μικρά αναλόγια στο σημείο

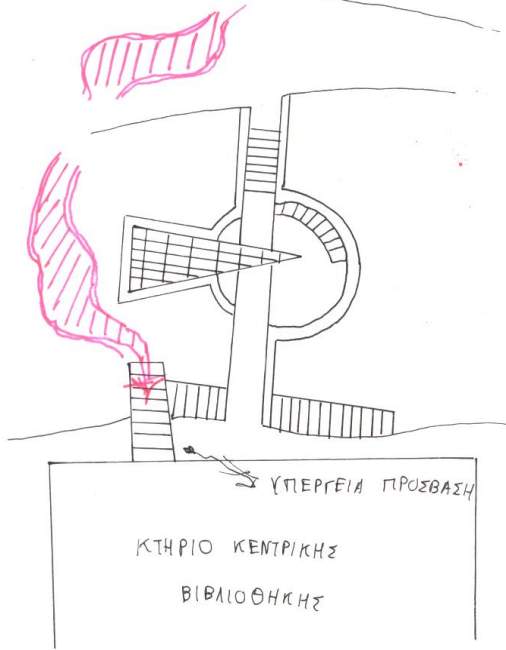

του εξώστη με τον χώρο του αναγνωστηρίου. Η στάθμη του αναγνωστηρίου οργανώνεται ελεύθερα γύρω από το τύμπανο και τα ελεύθερα υποστυλώματα με κατανομή τραπεζιών. Οι βοηθητικές λειτουργίες(χώροι υγιεινής, κλιμακοστάσια, χώροι εργασίας προσωπικού) συγκεντρώνονται στην περίμετρο του κυρίως όγκου.

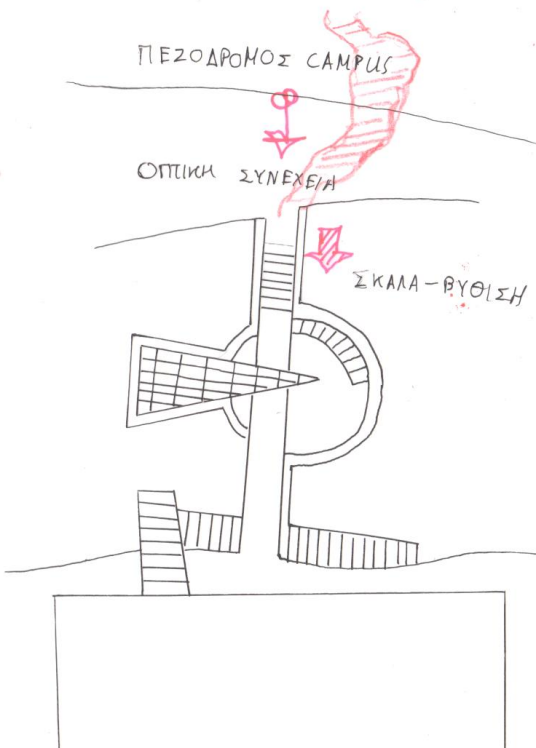
ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ CAMPUS

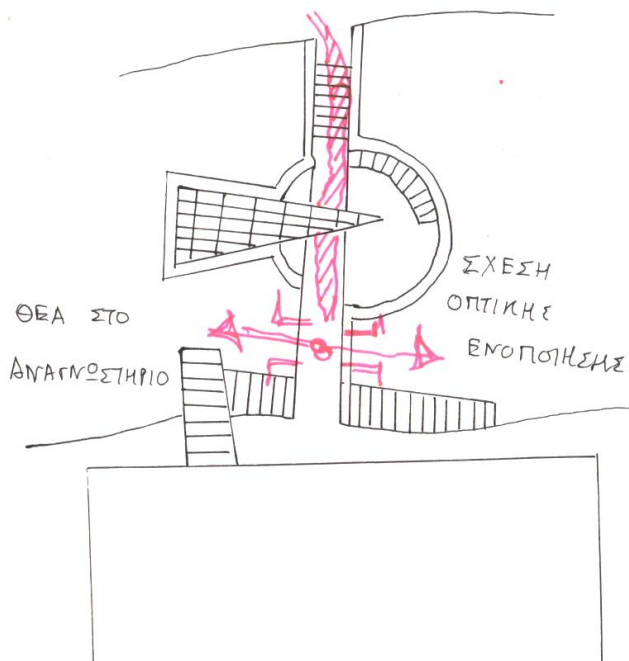
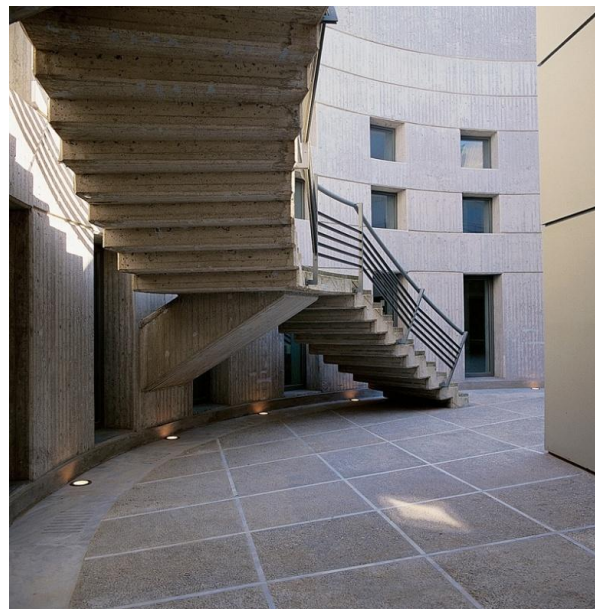
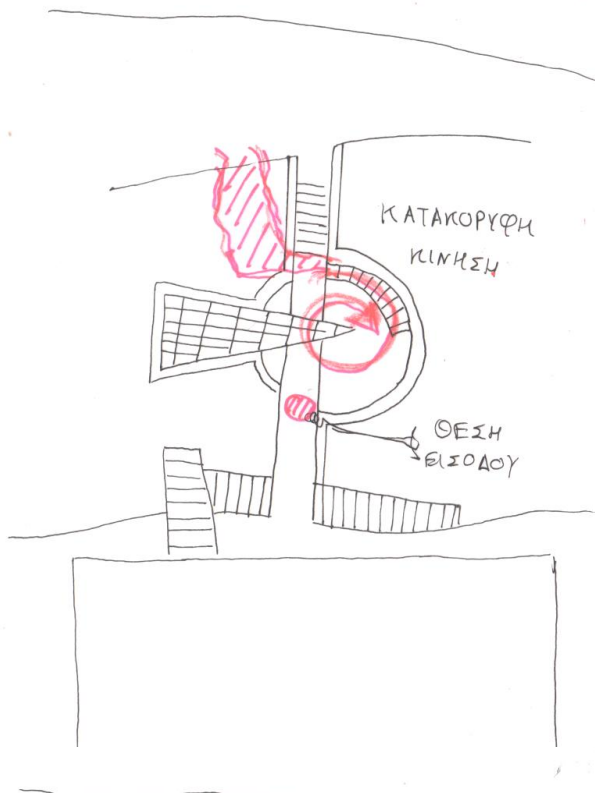
ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ CAMPUS

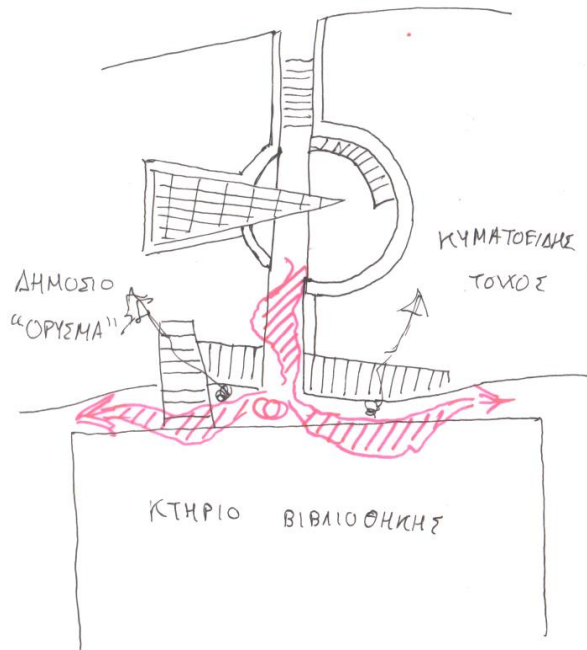
ΟΠΤΙΚΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

ΣΚΑΛΑ-ΒΥΘΙΣΗ

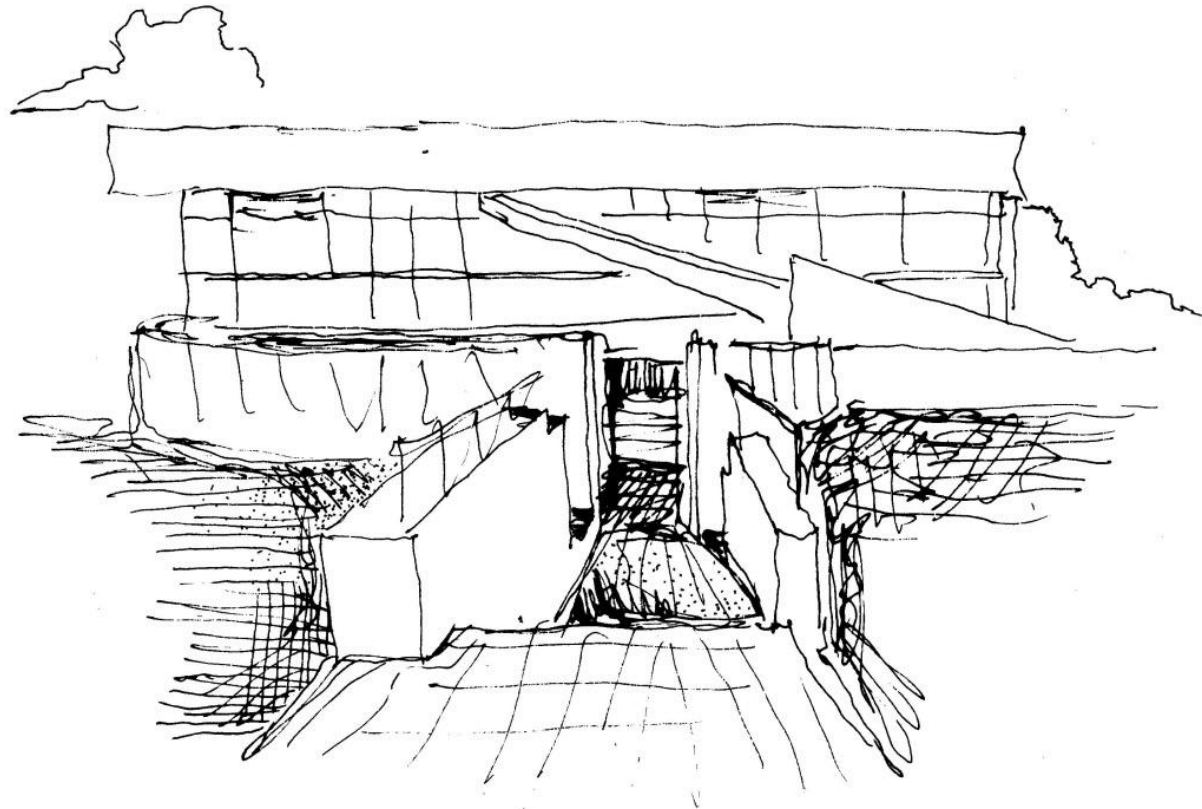
Ε. ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Το αναγνωστήριο προσεγγίζεται από τον κεντρικό πεζόδρομο που τρέχει κατά μήκος της πανεπιστημιούπολης. Το πρώτο στοιχείο που τραβάει το βλέμμα είναι το μεταλλικό κατάρτι-ιστίο που

υποδηλώνει την ύπαρξη χώρου και σημειώνει την κορυφή της καθοδικής πορείας. Μέχρι να φτάσει κανείς το συγκεκριμένο σημείο, έχει ήδη γίνει ορατή η σκάλα που αποκαλύπτει το “χαμένο” αναγνωστήριο και την γραμμική γέφυρα από την οποία ξεκινά η σφηνοειδής κίνηση καθόδου στον πάτο του αιθρίου. Μέσα στο αίθριο κυριαρχεί σαν γλυπτική παρουσία ο

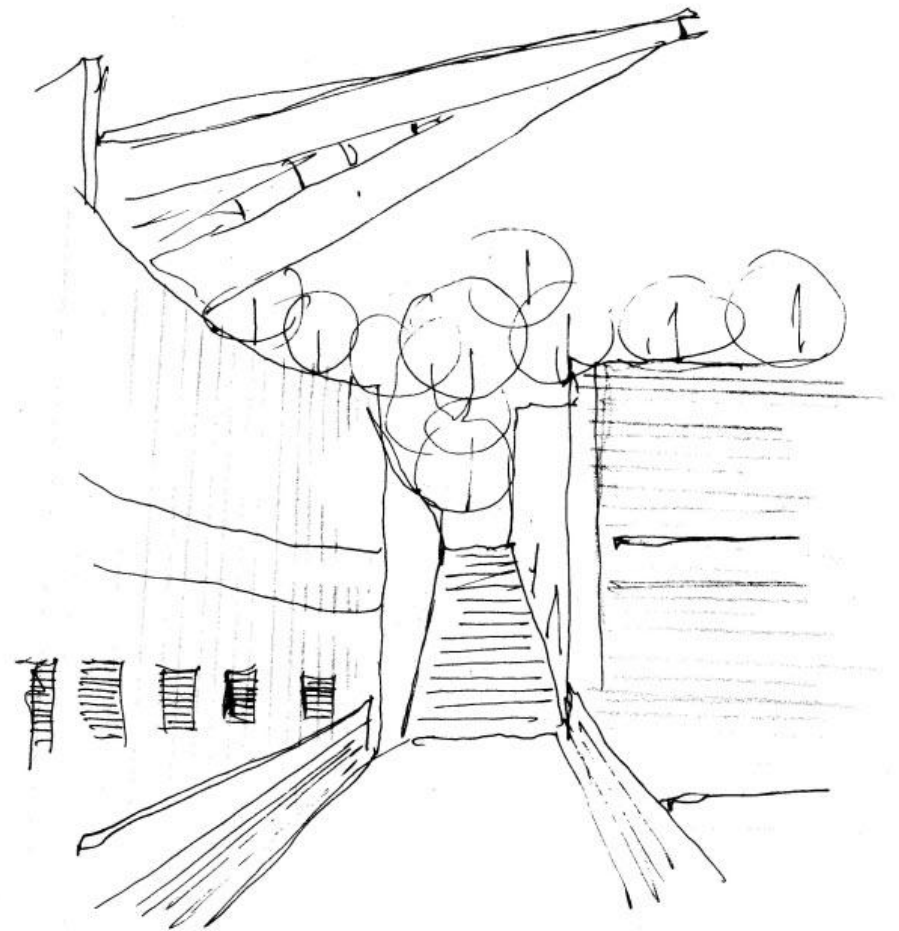
μπετονένιος πυλώνας του ανελκυστήρα. Η κυκλική διατομή του αιθρίου προς το ουρανό, το στοιχείο του ανελκυστήρα και το μεταλλικό ιστίο οργανώνουν μια ελεύθερη, στοιχειακή σύνθεση όταν βρεθεί κανείς στη βάση του αιθρίου και στρέψει το βλέμμα του προς τα πάνω. Η γραμμική γέφυρα στο τελείωμα της, αφού έχει διασχίσει το αίθριο σ' όλο του το μήκος, βρίσκει αξονικά δίπλα της δύο ανοίγματα, απέναντι το ένα από το άλλο που φανερώνουν το ταπεινωμένο αναγνωστήριο στον περιπατητή που δεν θα κατέβει την σκάλα ή θα προσεγγίσει το κτίσμα από την κάτω μεριά της πανεπιστημιούπολης. Σ' εκείνο ακριβή σημείο, στο τελείωμα της γραμμικής διαδρομής ξεκίνησε από το ύψος του πεζόδρομου, τα ο κτίρ σταματά και υποχωρεί μπροστά στο κτίσμα των

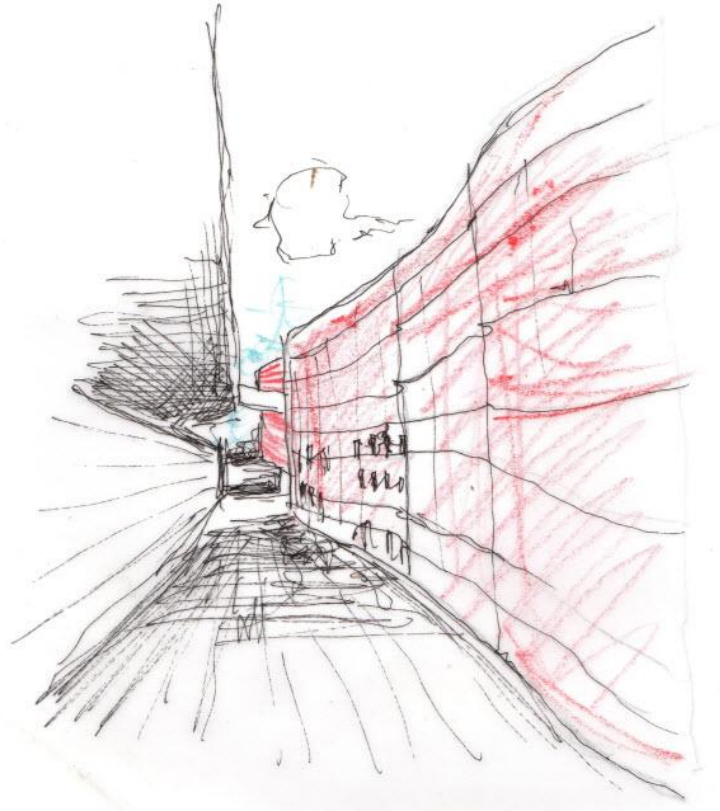
Παπαϊωάννου δημιουργώντας τον ξακουστό ενδιάμεσο χώρο που απλώνεται πλέον δεξιά και αριστερά της κεντρικής πορείας. Ο χώρος αυτός νοηματοδοτείται από τον κυματισμό του τοιχίου, μια χειρονομία αναταραχής μπροστά στο παλιό κτίριο που έχει σκοπό να το αναδείξει στα πλαίσια εκείνης της σχεδιαστικής λογικής που αναδεικνύει την υπάρχουσα αρχιτεκτονική με μια κίνηση εντελώς αντίθετης λογικής, μια αντιμορφή που επισημαίνει την απόσταση της από το "κλασσικό" κτίριο. Με αυτό το τρόπο ο χώρος που απλά έμενε κενός και

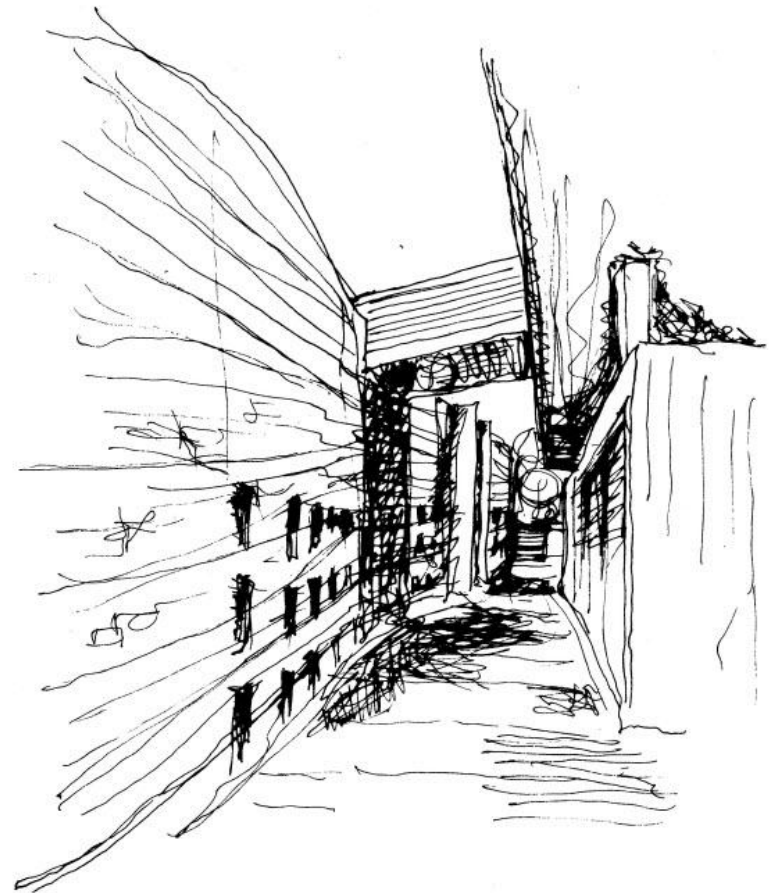
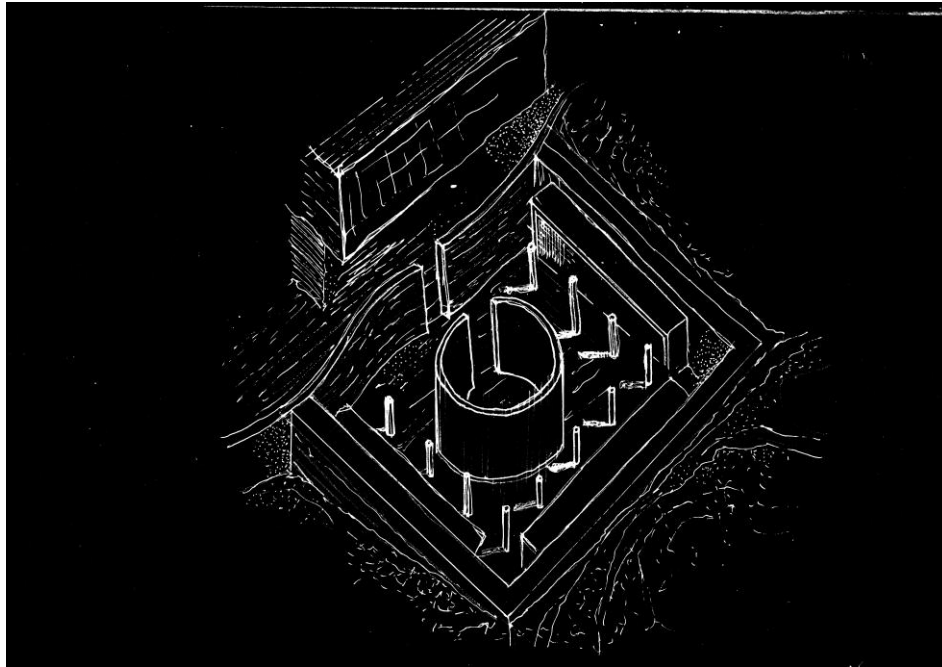

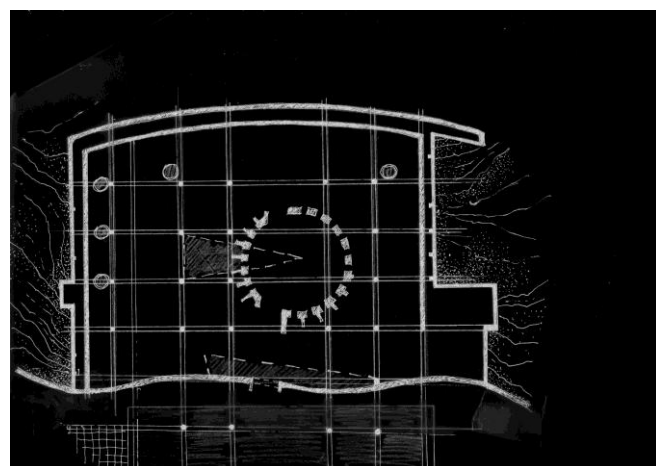
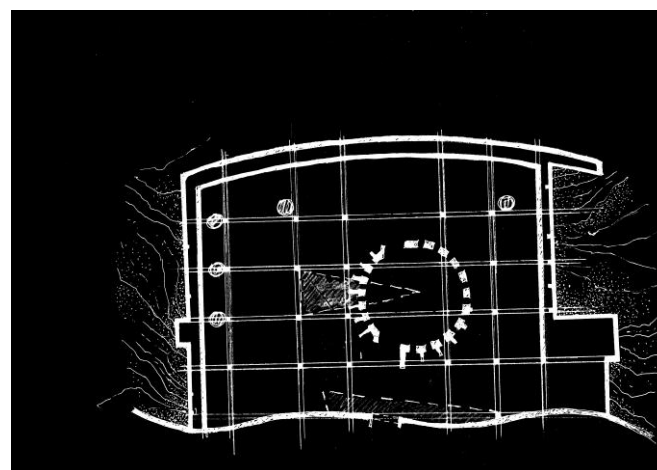
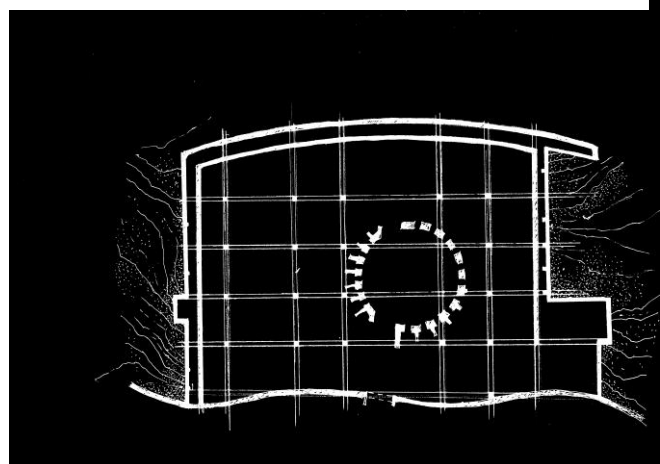
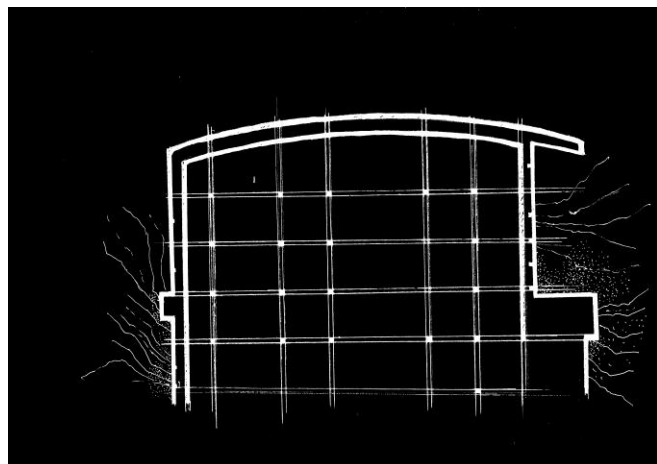

Ορατότητα στο χώρο των αναγνωστηρίων από το τελείωμα της διαδρομής

Κυματοειδής τοίχους-ενδιάμεσος χώρος

α. Σκίτσο
κατασκευαστικού κανάβου σε κάτοψη

3.Ανάλυση της Κατασκευής

- Χυτό Οπλισμένο Σκυρόδεμα
- Μεταλλικά στοιχεία στις λεπτομέρειες
- Κυριαρχία του ξύλου στο εσωτερικό

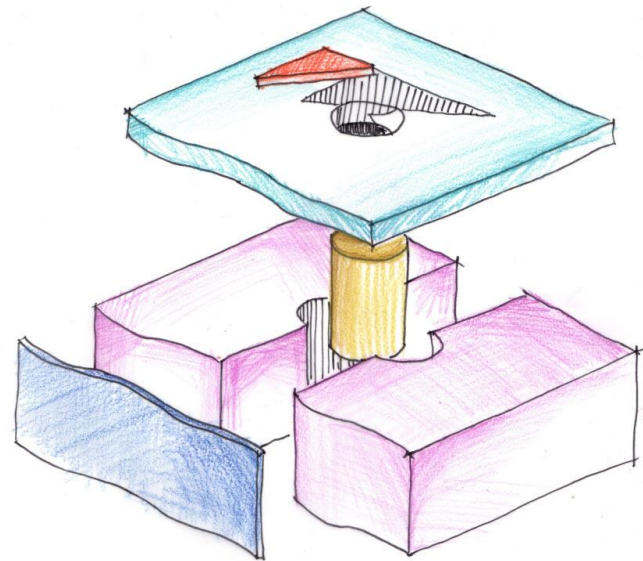
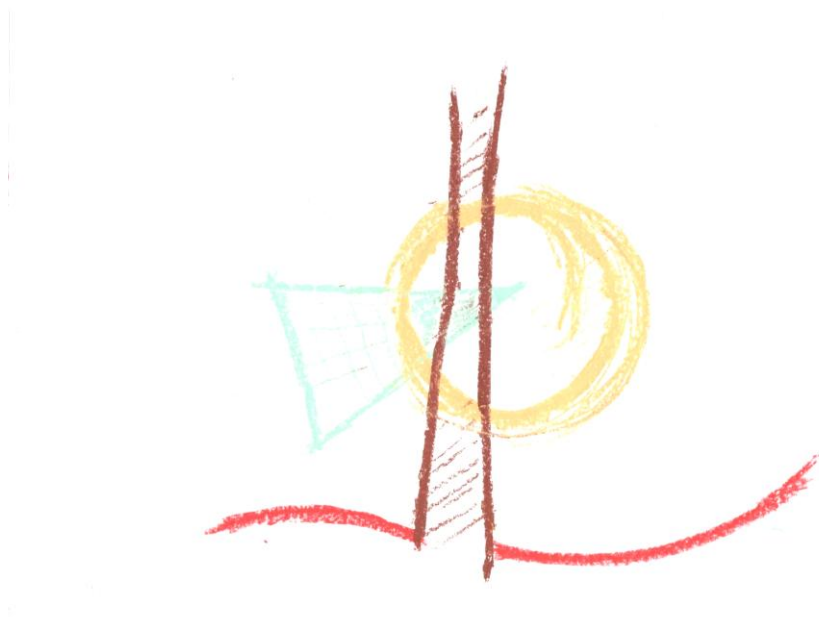

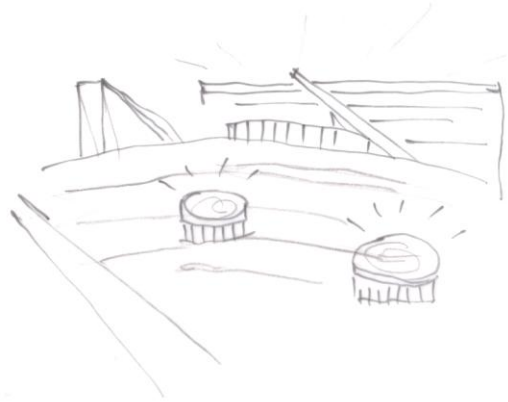
Ο φέρων οργανισμός του κτίσματος είναι από οπλισμένο σκυρόδεμα που σχηματίζει έναν τυπικό κάναβο κυκλικής διατομής ψηλών υποστυλωμάτων που φαίνεται να βρίσκεται σε συνέχεια με τον αντίστοιχο κάναβο του κτιρίου Φινέ-Παπαϊωάννου. Ο κεντρικός χώρος περιβάλλεται από ένα περιμετρικό τοιχίο σε σχήμα Π που λειτουργεί και ως τοιχίο αντιστήριξης των τριγύρω χωμάτων. Το τελευταίο μετοπένιο φέρων στοιχείο είναι το κυλινδρικό τύμπανο το οποίο συγκεντρώνει τα κατακόρυφα φορτία ακτινωτά στις αντηρίδες των οποίων το μέγεθος αυξομειώνεται με τη φορά του ρολογιού στη περίμετρο του τυμπάνου. Το εσωτερικό του αναγνωστηρίου κυριαρχείται από ξύλινες, θερμές επιφάνειες που λειτουργούν σε αντίθεση με το ψυχρό μετό του κυλίνδρου. Στις λεπτομέρειες βρίσκουμε κυρίως μεταλλικά στοιχεία ενώ το κεντρικό “κατάρτι” που σημαδεύει την είσοδο είναι επίσης μεταλλικό. Ο κυματοειδής τοίχος επενδύεται τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά με οπτοπλινθοδομή

γ. Σχέση κατασκευής λειτουργίας

Η διάταξη των αναγνωστηρίων ορίζεται αυστηρά σε Π από το περιμετρικό τοίχιο ενώ αυτά “αγκαλιάζουν” και βρίσκονται σε μόνιμη θεσιακή σχέση με το κεντρικό αναγνωστήριο που οργανώνεται ανοιχτά με διάχυση τραπεζιών λόγω των ελεύθερων υποστυλωμάτων. Το τύμπανο με τις μεγάλες αντηρίδες αναγκάζει τον επισκέπτη σε κυκλική πορεία γύρω του αποτελώντας ιδιόρρυθμο στοιχείο οργάνωσης του χώρου.

4.Μορφολογική Ανάλυση

α. Χαρακτήρας Γενικής Μορφής του Έργου

1. Το σύνολο του κτηριακού όγκου συγκεντρώνεται στο εσωτερικό περίγραμμα μιας κλειστής, ενιαίας μορφής, ενός συμπαγούς στερεού που κρύβεται κάτω από το έδαφος. Πολλά κείμενα έχουν γραφτεί για το πως τέτοιες χειρονομίες, σε μία λογική ομιλούσας αρχιτεκτονικής του Διαφωτισμού, σκοπεύουν να ανασύρουν μνήμες ερειπίου και αρχαιολογικής ανασκαφής, οπότε η είσοδος στη βιβλιοθήκη παίρνει διαστάσεις εισόδου σε κάποιον απροσδιόριστο άδυτο χώρο γνώσης αν και δεν μπορούμε να διευκρινίσουμε κατά πόσο αυτά αποτέλεσαν προθέσεις του αρχιτέκτονα

2. Η μορφή της κάτοψης αντιστοιχεί σε κάποιας μορφής λογική ελεμενταριστικής σύνθεσης ή αφηρημένης συναρμογής ιδιόμορφων χαραξιών. Συγκεκριμένα συσχετίζεται ένα τετράγωνο στερεό που διατρυπάτε από το κυλινδρικό τύμπανο κατακόρυφα και από το αιχμηρό μεταλλικό ιστίο στην οριζόντια διάταξη. Η κάτω πλευρά του τετραγώνου αναταράσσεται στη θέα του κτηρίου του Φινέ

Τελικώς υπάρχει συναρμογή σαφών, απλών γεωμετρικών σχημάτων

(τετράγωνο, τρίγωνο, κύκλος) που γεννούν ποικιλία στην συνύπαρξή τους, και πιο “απρόβλεπτων” ασαφών (κυματισμός). Η διαφοροποίηση ενισχύεται και από την αλλαγή φαινόμενης υλικότητας (επένδυση με οπτοπλινθοδομή)

3. Ο καθαρός λειτουργικός χώρος δεν αντιστοιχεί σε κάποια από αυτές τις μορφές, δεν αναδεικνύεται δηλαδή στην επιφάνεια του εδάφους. Αντίθετα τα στοιχεία αυτά βρίσκονται σε κατάσταση διαρκούς αναμέτρησης, κρατιούνται σε απόσταση και αφήνουν τις δραστηριότητες και τη ζωή να αναπτύσσεται στον “υγιή” χώρο ανάμεσα τους. Λειτουργούν δηλαδή περισσότερο ως σημάδια και ενδείξεις

4. Οι επιφάνειες του κτίσματος που αντιστοιχούν στον δημόσιο χώρο είναι στην ουσία τα φέροντα κυκλικά και γραμμικά τοιχία που κρατούν τις επιχώσεις του εδάφους ή συνιστούν το κυλινδρικό τύμπανο

β. Τα χαρακτηριστικά της μορφή του έργου.

Στο κτίριο είναι σαφής Η επικράτηση της μάζας που ενισχύεται από την επιφάνεια του εδάφους. Δεν αντιλαμβανόμαστε αρχικά πως το έδαφος που διασχίζουμε είναι κούφιο. Παρατηρούμε επίσης μια ενδιαφέρουσα σχέση κενών και πλήρων στοιχείων. Συγκεκριμένα το κενό εκφράζεται από το μεγάλης σημασίας κυκλικό αίθριο που οργανώνει όλη τη σύνθεση. Στο εσωτερικό αυτού του κυλίνδρου είναι έντονη η αδρότητα του μπετόν. Πρόκειται για ένα λίθινο περιβάλλον που μοιάζει να συσχετίζεται και να αναφέρεται στην καθαρότητα και την γύμνια των ερειπίων των αρχαιολογικών χώρων.

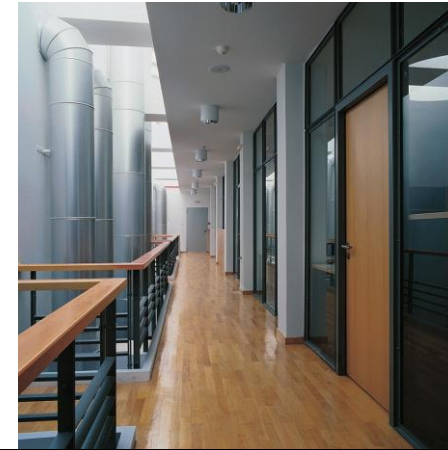
γ. Επιμέρους μορφολογικά στοιχεία

Τα επιμέρους μορφολογικά στοιχεία αποτελούνται από

-Έντονες αιχμηρές και κυκλικές γλυπτικές μορφές, δυναμικές ανακουφίσεις της επιφάνειας του κτιρίου που λειτουργούν ως φωταγωγοί ή έξοδοι κινδύνου ή το μεταλλικό κατάρτι που εισάγει το φως και προδίδει την παρουσία του υπόκοσμου κάτω από τα πόδια

-Χαρακτηριστική η ρυθμολογία της επανάληψης των μικρών τετράγωνων ανοιγμάτων τόσο στα εσωτερικά τοιχώματα του τοιχίου όσο και στις δύο επιφάνειες (εσωτερική, εξωτερική) του τοιχίου

Είναι χαρακτηριστική η υφή του εσωτερικού χώρου που στηρίζεται στην αντίθεση των ξύλινων χώρων βιβλιοστασιών με το μπετόν του τυμπάνου καθώς και ο θερμός χρωματισμός του επενδύμενου με οπτόπλινθους τοιχίου.

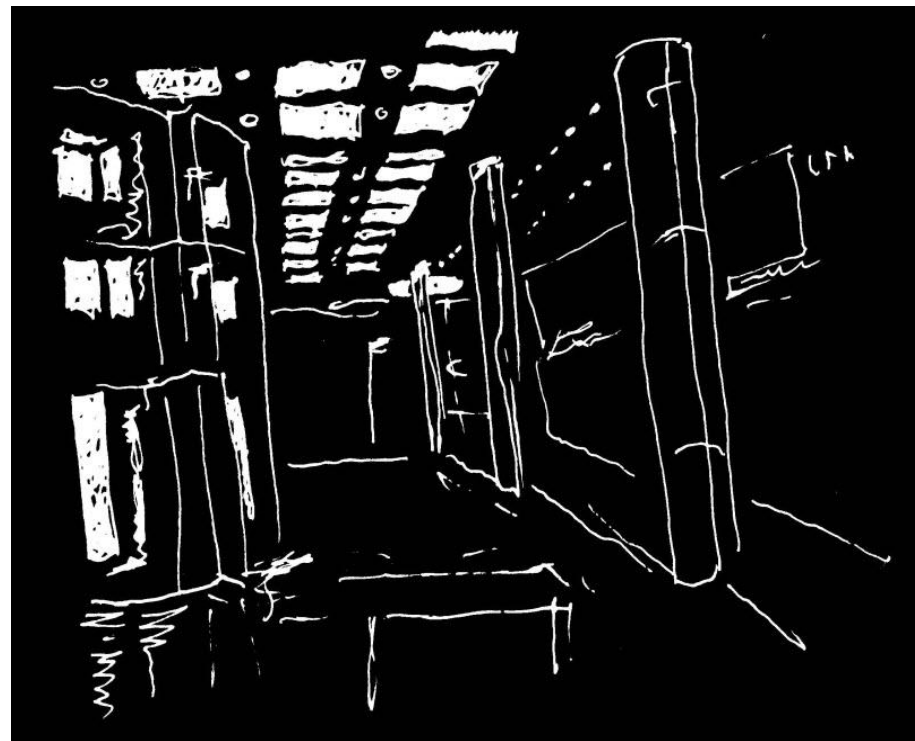

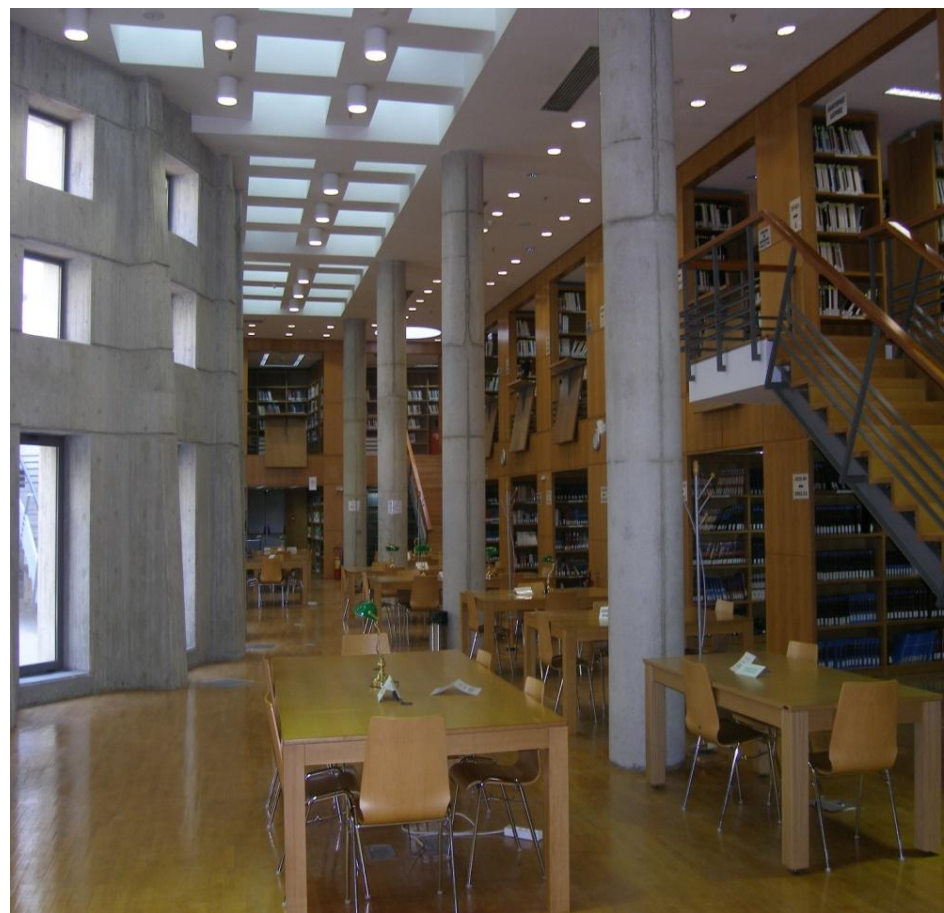
δ. Παρατηρούμε μια έντονη διαφοροποίηση εσωτερικής και εξωτερική κλίμακας. Η εσωτερική υποβάλλεται από την παρουσία του κυλίνδρου και την έντονη κατακορυφότητα των υποστυλωμάτων και είναι μάλλον μεγάλη και μνημειώδης.

Η εξωτερική είναι κοντύτερα στον άνθρωπο εφόσον την αντιλαμβάνεται μέσω των υπαίθριων μεταβατικών χώρων που είναι περικλειστοί, ανοίγονται προς τον ουρανό και μπορείς να τους αγγίξεις με το χέρι. Επιπλέον η ίδια μικρή κλίμακα σου υποβάλλεται και από το μεταλλικό ιστίο. Η διαφοροποίηση αυτή, εσωτερικής και εξωτερικής κλίμακας έχει άμεση σχέση με την εναλλαγή του κενού και πλήρους του κυλινδρικού τυμπάνου. Αν το προσεγγίσει κανείς εξωτερικά το καταλαβαίνει και το αντιλαμβάνεται ως κούφιο. Είναι χώρος που δίνεται στον περιπατητή, μπορεί να

τον προσπεράσει και να τον οικειοποιηθεί. Αντίθετα, από το εσωτερικό, επικρατεί η εντύπωση της μάζας και της στερεότητας. Το τύμπανο κυριαρχεί ως συμπαγές στοιχείο και διεκδικεί με ένταση την θέση του ως κεντρικό σημείο οργάνωσης των θεάσεων και των κινήσεων

Παρατηρούμε τελικά, ότι η διάσπαση της κλίμακας των επιφανειών μπορεί να επιχειρείται με την ρυθμολογία των τετράγωνων ανοιγμάτων και των οριζόντιων χαραξιών του μπετόν

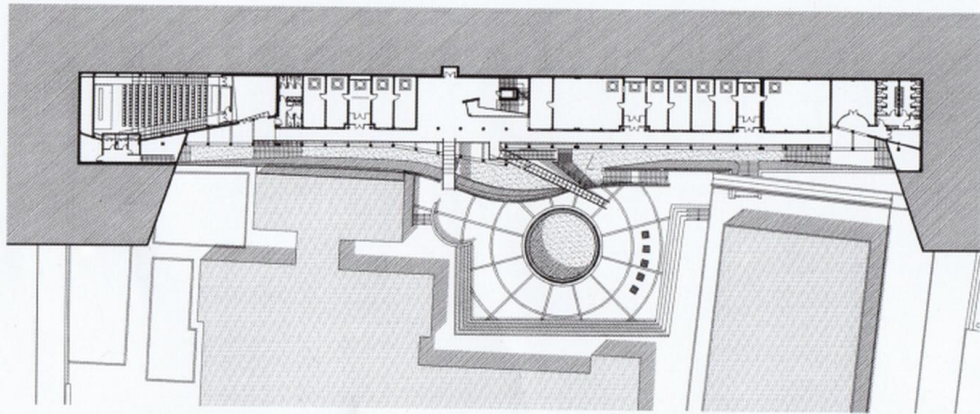

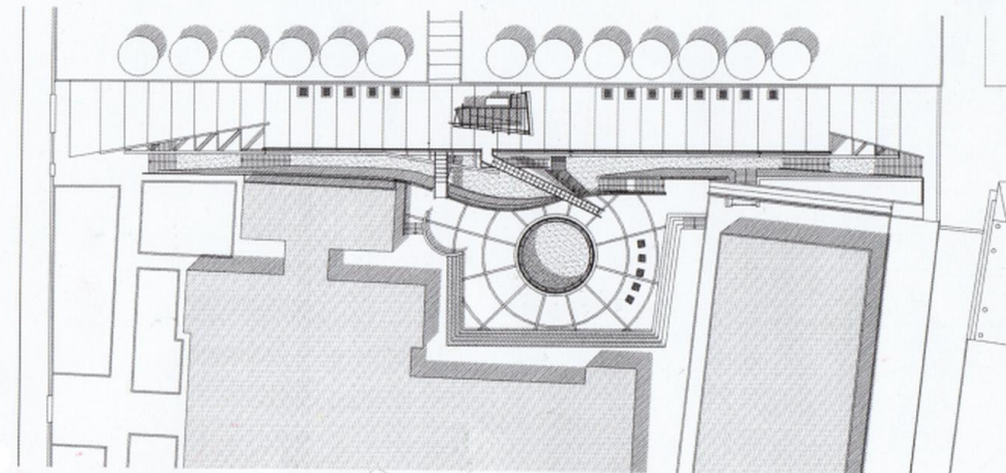

ε. Ο βαθμός ενότητας και ποικιλίας

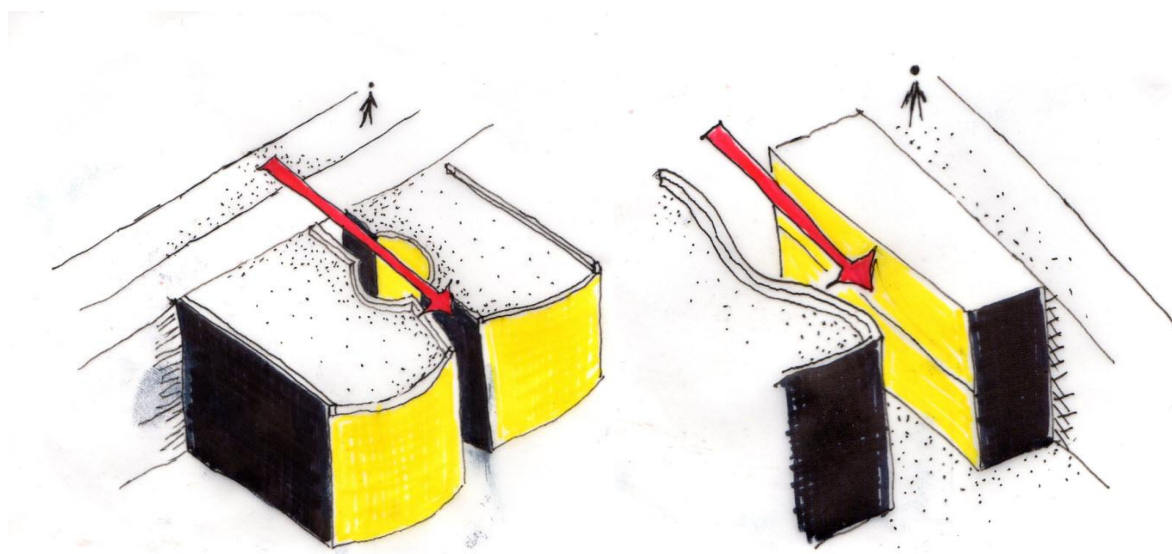
Παρά την συνύπαρξη και πολλές φορές δυναμική αναμέτρηση έντονων γεωμετρικών ερεθισμάτων που μάλιστα εντείνουν την διαφοροποίηση τους και μέσω της υλικότητας τους το κτίσμα διατηρεί την αισθητική του συνοχή μιας και δεν υπονομεύει στιγμή τον μονολιθικό χαρακτήρα της εσωτερικής του οργάνωσης ,δεν παραβιάζει δηλαδή ποτέ το περίγραμμα του. Η βύθιση της σύνθεσης κατευνάζει τις εξάρσεις των επιμέρους στοιχείων και η προαναφερθείσα ποικιλία καταλήγει πιο αισθητή στο διάβασμα της κάτοψης

Τομή προς το παλαιό κτίριο
Section towards the old building

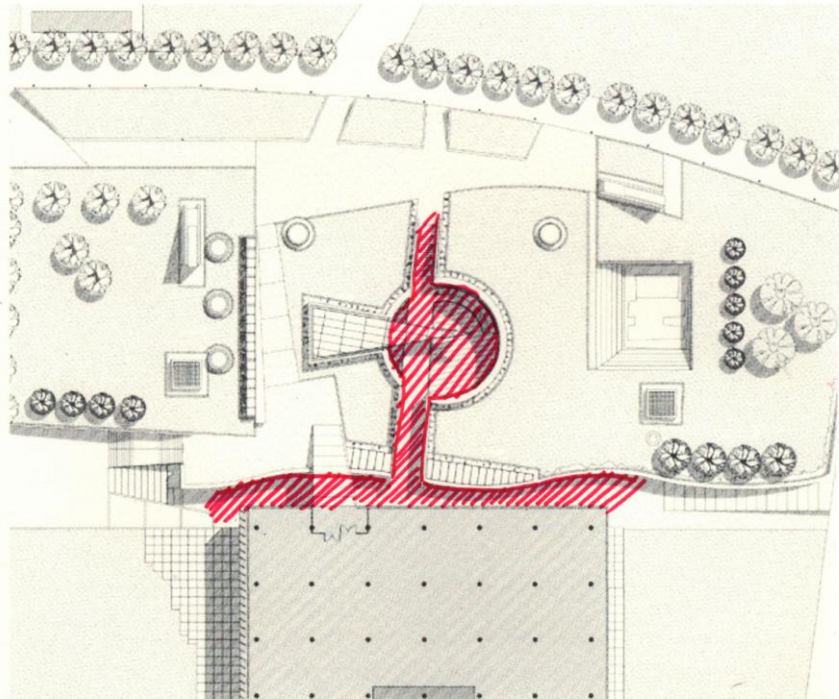
Τομή προς την πλατεία του Χημείου
Section facing the "Chemeion" square

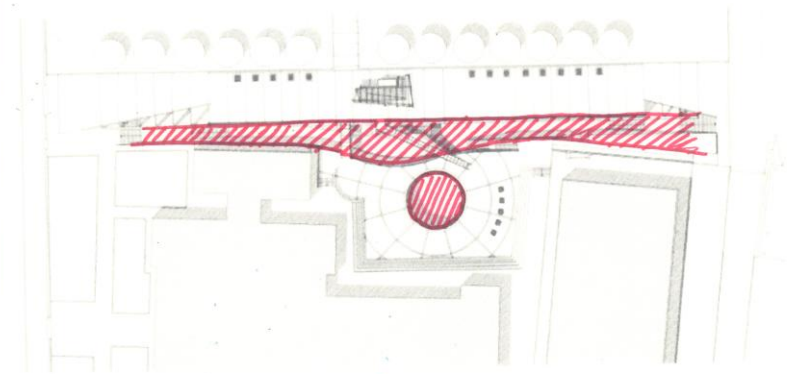
Σύγκριση:

Το παράδειγμα της νέας μονάδας της φιλοσοφικής είναι ιδανικό για το ζήτημα μιας εσωτερικής σύγκρισης του έργου του Κωτσιόπουλου. Προϊόντα της ίδιας σχεδιαστικής στόχευσης και λογικής τα δύο έργα βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής, το ένα αυτό της φιλοσοφικής στην αρχή του πεζόδρομου και πιο κοντά στο όριο με την παλιά πόλη, το άλλο στο άκρο σχεδόν του πεζόδρομου, λίγο πριν την κατάληξη του στο κτήριο της λέσχης, μπορούν δηλαδή να διαβαστούν ως η αφετηρία και η κατάληξη του περιπάτου. Και τα δύο κτίσματα έρχονται να προστεθούν μέσα στο δημόσιο χώρο δίπλα σε ήδη υπάρχοντα κτίρια ιδιαίτερης αξίας για το περιβάλλον της πανεπιστημιούπολης. Το κτήριο των Φινέ και Παπαϊωάννου, αξιόλογο παράδειγμα ελληνικού μεταπολεμικού μοντερνισμού εντάσσεται στο σύνολο μιας αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μάλλον άγνωστης και δυσνόητης στη συλλογική αντίληψη. Συνήθως τέτοια κτίρια γίνονται αντιληπτά σαν απρόσωπα φόντο. Το κτήριο που στεγάζει τη φιλοσοφική σχολή αντίθετα, είναι προϊόν τυπικής, ιστορικής αρχιτεκτονικής, ενός ιδιαίτερα προσφιλούς είδους εκλεκτικισμού. Χτίστηκε το 1887 από τον Ιταλό αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι και στέγαζε αρχικά την οθωμανική σχολή Ανωτάτης Διοίκησης. Στεγάζει την φιλοσοφική σχολή του Α.Π.Θ από το 1944. Και στις δύο περιπτώσεις ο Κωτσιόπουλος επαναλαμβάνει το ίδιο

συντακτικό μιας κάτοψης που οργανώνεται με ένα καθαρό κυκλικό στοιχείο, γραμμικούς σε παράταξη χώρους και την παρουσία ενός “ρήγματος” που σηματοδοτείται από τον αναδιπλούμενο τοίχο. Οι διαφορές στον τύπο και στην διάταξη εστιάζονται στους διαφορετικούς χειρισμούς του κυλινδρικού στοιχείου και του ρήγματος αλλά και των μεταξύ τους σχέσεων. Ο κύλινδρος της κεντρικής βιβλιοθήκης είναι το ζωτικότερο στοιχείο της σύνθεσης. Συγκεντρώνει όλες τις κινήσεις και τις προσπελάσεις, φιλτράρει την δημόσια κίνηση, οργανώνει τον εσωτερικό ρυθμό και κινήσεις, λειτουργεί ο σημείο εισόδου και γεμίζει το εσωτερικό του αναγνωστηρίου με φως. Η ανάλογη οπή στο αναγνωστήριο της βιβλιοθήκης της Φιλοσοφικής λειτουργεί μόνο σαν φωταγωγός και στοιχείο διάταξης των αναγνωστηρίων γύρω από αυτό ενώ είναι πολύ μικρότερου εύρους και κλίμακας. Τοποθετείται επίσης παράλληλα και σε απόσταση από το ρήγμα και όχι κάθετα σε αυτό. Και τα δύο ανοίγονται παράλληλα στον πεζόδρομο ο κυματισμός του τοιχίου όμως τα στρέφει σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Στη φιλοσοφική το κτίσμα στην ουσία αποκολλάται από την περασιά του πεζόδρομου και αναπτύσσεται σε δύο όγκους. Ο ένας μάλιστα με τη ράχη στο πεζόδρομο εντελώς γραμμικός και τυπικός στην οργάνωση της κάτοψης. Με άλλα λόγια ο Κωτσιόπουλος αποκόπτει το κτίσμα από τον δημόσιο χώρο προκείμενου να αναπτύξει γραμμικούς όγκους ραδινών αναλογιών. Αντίθετα, το ρήγμα στη βιβλιοθήκη έρχεται κάθετα στον πεζόδρομο και διαπερνά όλο το κτίσμα γεφυρώνοντας την απόσταση του κτίσματος από τον δημόσιο χώρο, σαν να θέλει να τεκμηριώσει την παρουσία του μοντέρνου προτύπου πάνω στο πρόσωπο της πανεπιστημιούπολης. Μιλάμε λοιπόν για ένα σαφώς πιο δωρικό, κλειστό κτίσμα που συνενώνεται με τον τριγύρω χώρο μέσω μιας μόνο γραμμικής γέφυρας. Αντίθετα ο εναέριος χώρος ανάμεσα στον πεζόδρομο και την μικρή πλατεία που σχηματίζεται στο δώμα της φιλοσοφικής, συνενώνονται με μια πιο σύνθετη κατανομή από γέφυρες και ράμπες που καταλήγουν στην ημιυπαίθρια στοά του γραμμικού όγκου. Η μονολιθικότητα δηλαδή του αναγνωστηρίου της κεντρικής βιβλιοθήκης μετατρέπεται στη φιλοσοφική σε μία πιο προσεγμένη κατανομή και διαδοχή μεταβατικών χώρων.

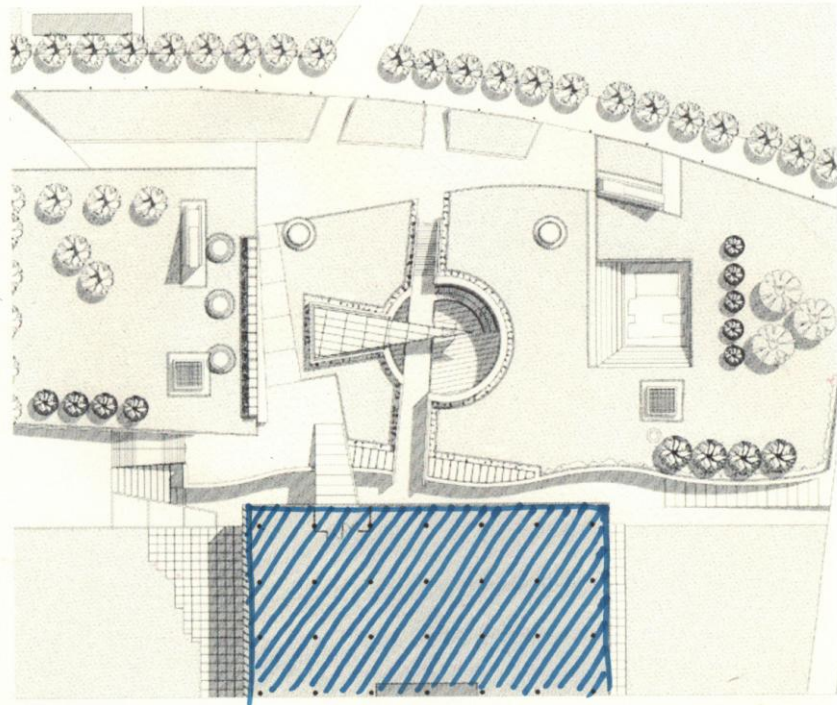

Κάτοψη από ψηλά
View from above

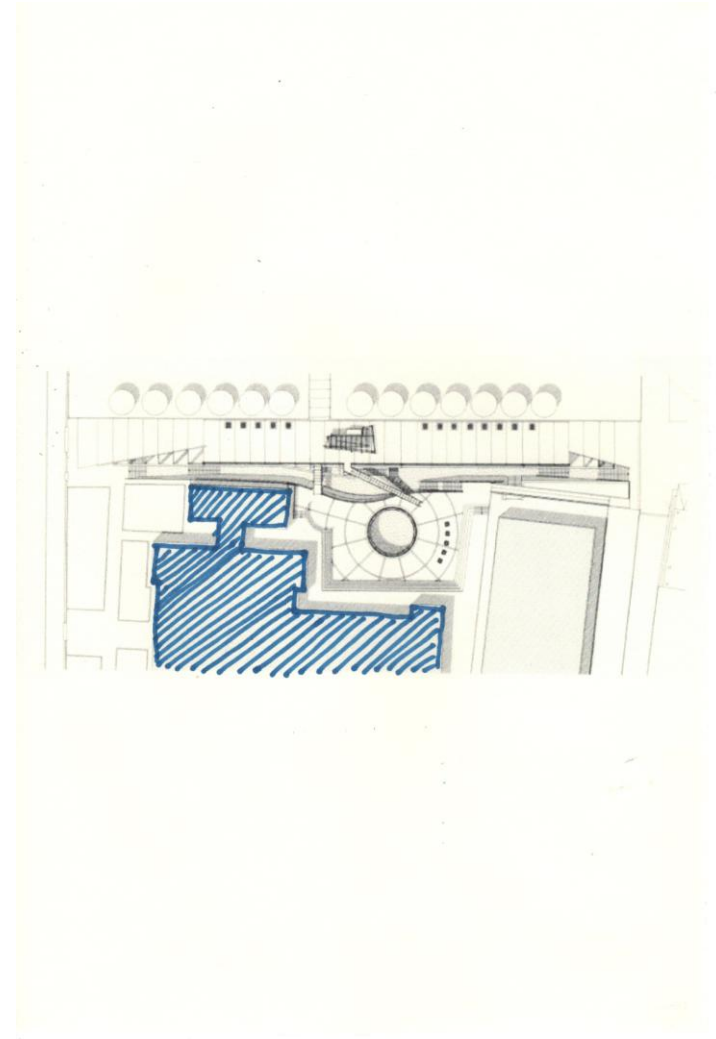

Σχέση κενού πλήρους στα δυο κτίρια

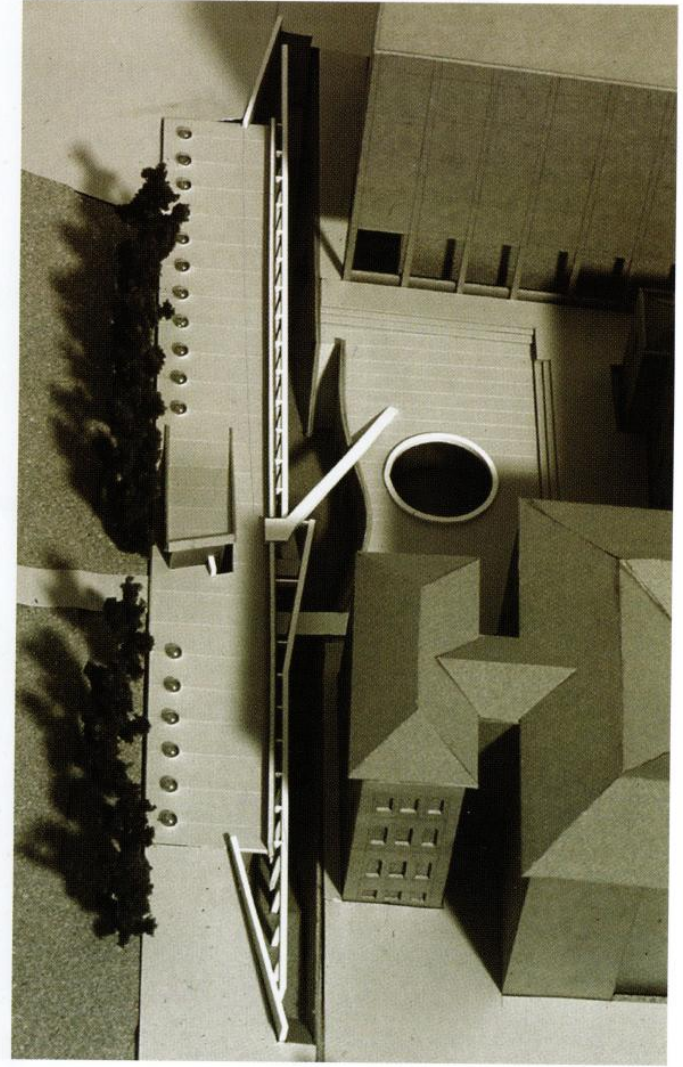
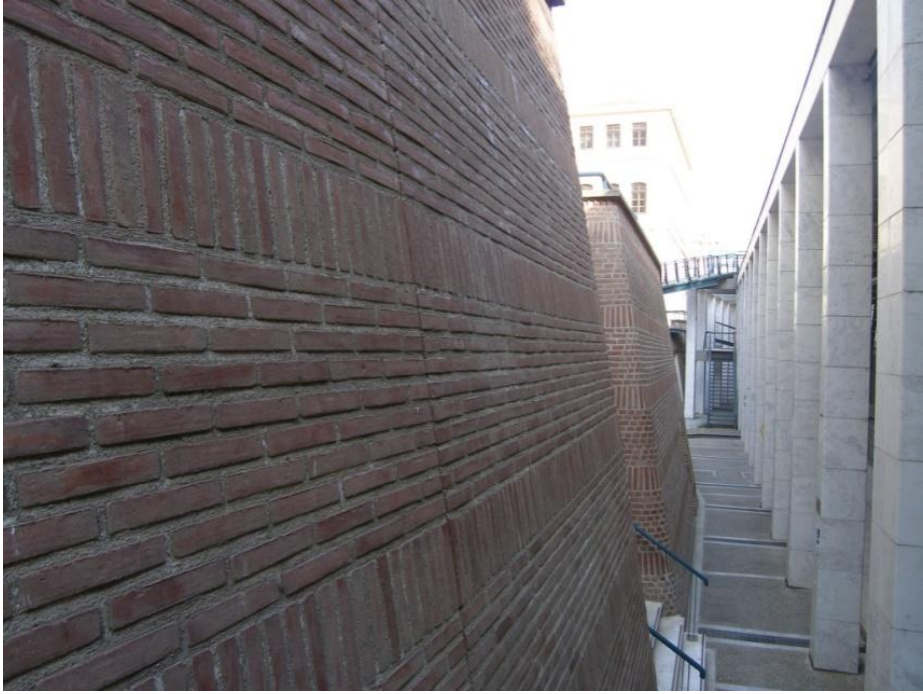

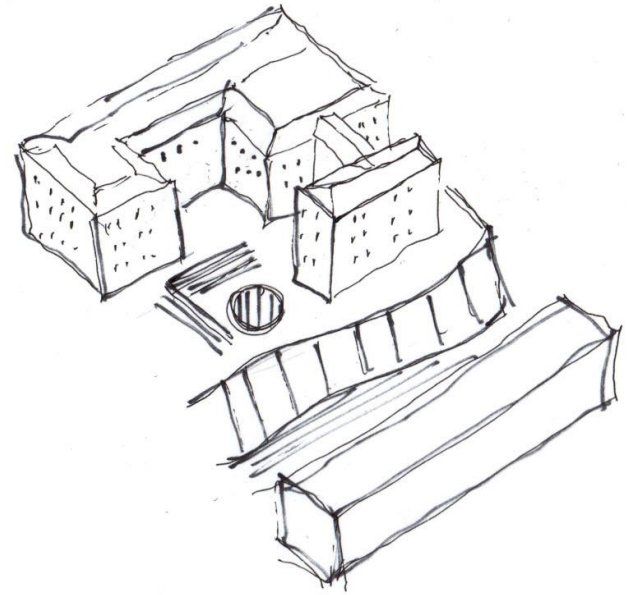
Κάτοψη από ψηλά
View from above

Σχέση νέου-παλιού στα δύο κτίρια

Βιβλιογραφία:

-Α.Μ.Κωτσιόπουλος και Συνεργάτες Αρχιτέκτονες:Μια διαδρομή στα Όρια του Μοντέρνου

Επιμέλεια:Ανδρέας Γιακουμακάτος Εκδόσεις Κτίριο

-Arnheim R. Η Δυναμική της Αρχιτεκτονικής Μορφής,Uniernity Studio Press ,2003

-Banham R.Θεωρία και Σχεδιασμός την Πρώτη Μηχανική Εποχή, Μετάφραση Ι.Λιακατάς

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ,2008

-Ching J .P Architecture:Form,Space and Order, Van Nonstrand,1979

-Frampton K. Μοντέρνα Αρχιτεκτονική-Ιστορία και Κριτική,Θεμέλιο,Αθήνα,1999

-Venturi R, Η Πολυπλοκοτητα και η Αντίφαση στην Αρχιτεκτονική, (1966), Αθήνα, Κατσούλης, (1977)

-Venturi R.Complexity and Contradiction in Architecture, The Museum Of Modern Art Press, 1966

-Semper. G,Der Stil In den Technischen und tektonischen Kunsten,oder praktische Asthetik

-P. DaVey “Underground Thoughts”,The Architectural Review,1263 Μάιος 2002

-Charles Jencks, The language of post-modern architecture, Λονδίνο, Academy Editions, 1977.

-James Stirling, Michael Wilford and Associates: Buildings and Projects 1975-1992, Λονδίνο

-Βιτοπούλου,Καραδήμου-Γερόλυμπου, «Ο σχεδιασμός της Πανεπιστημιούπολης της Θεσσαλονίκης. Η σημασία ενός μακρόπνοου σχεδιασμού», «Θεσσαλονίκη», επιστ. επετηρίδα του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης, τόμος 6ος, Θεσσαλονίκη, 2002.

-Α.Καραδήμου-Γερολύμπου, "Αναζητώντας την ορθολογική πόλη". Τεύχος 12-13

-Ν.Καλογήρου, "Μια σύντομη αναφορά στην αρχιτεκτονική και την πολεοδομία της σύγχρονης Θεσσαλονίκης" Θέματα Χώρου και Τεχνών 23

